

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Кафедра теорії і методики дошкільної освіти

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**Психолого-педагогічні умови розвитку образотворчої діяльності дітей
раннього віку в сучасному закладі дошкільної освіти**

Спеціальність: 012 Дошкільна освіта

Виконала:
Шеремет'єва Юлія Сергіївна
студентка 21-ДО групи,
факультету дошкільної освіти

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Корякіна І. В.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ПИТАННЯ ЩОДО ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	8
1.1. Аналіз психолого-педагогічних досліджень щодо вивчення проблеми розвитку образотворчої діяльності в ранньому дитинстві	8
1.2. Психологічні особливості дітей раннього віку	13
1.3. Психолого-педагогічні умови розвитку образотворчої діяльності в ранньому віці в закладах дошкільної освіти	16
Висновок до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	24
2.1. Діагностика рівня розвитку зображувальної діяльності у дітей раннього віку	24
2.2. Розроблення та апробація системи роботи зі створення умов для успішного розвитку образотворчої діяльності в закладі дошкільної освіти	33
2.3. Порівняльний аналіз результатів дослідження	38
Висновок до розділу 1.....	44
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ	53

Перелік умовних позначень, символів, скорочень

ЗДО - заклад дошкільної освіти

КГ - контрольна група

ЕГ - експериментальна група

ВСТУП

Важливість раннього дитинства у формуванні окремої людини і у становленні суспільства на початку XXI століття все більше усвідомлюється країнами світу, особливо з огляду на новітні наукові дослідження. Зокрема, висновки вчених під керівництвом нобелівського лауреата 2010 року Дж. Хекмана переконують: фінансові та ресурсні інвестиції держав у проекти для дітей раннього віку, що стимулюють їхній когнітивний, соціально-емоційний розвиток, сприяють більшому професійному та особистісному успіху людей в юнацькому та зрілому віці і приносять державі значну економічну віддачу. Тому міжнародні організації, благодійні фонди, установи, науковці різних країн консолідують свої зусилля для вирішення проблем раннього дитинства та забезпечення базових потреб і прав дитини.

Сьогодні ранній розвиток і раннє навчання є предметом обговорення науковців, педагогів, батьків. Інтеграція України в Європейський освітній простір обумовила нові вимоги і нові стандарти освіти, основи яких закладаються з раннього віку життя людини. Ранній розвиток і раннє навчання – це різні за змістом і функціями процеси, які можуть мати схожість, але реалізація яких передбачає отримання різних результатів. Ранній розвиток дитини – це повсякденний і нескінченний процес становлення і формування особистості, результатом якого є виникнення нових якостей відповідно до віку дитини, тобто, розвиток саме тих процесів, які домінують у певному віці. Розвиток дитини передбачає будь-які дії, які стимулюють інтерес до пізнання, допомагають їй розвиватися в усіх сферах. Розділення процесу розвитку дитини на сфери є умовним, тому що жодна з них не може розвиватися ізольовано від інших. Дитина є цілісною особистістю, її гармонійний розвиток залежить від можливості реалізувати весь потенціал, який дала їй природа. Основне завдання раннього розвитку дитини – не отримати знання, а створити умови для розкриття цього внутрішнього природного потенціалу дитини. Результат

розвитку буде видно тоді, коли малюку буде подобатися те, чим він займається. Масару Ібука – автор книги з раннього розвитку дітей «Після трьох вже пізно», зазначав: «Жодна дитина не народжується генієм, і жодна – дурнем. Все залежить від стимуляції і ступеня розвитку головного мозку у вирішальні роки життя дитини» [33, с. 12].

Продуктивні види діяльності мають важливе значення для розвитку дитини раннього віку. Провідним видом продуктивної діяльності дитинства є образотворча. Її статус у загальному психічному розвитку дитини давно є предметом дослідження вітчизняної (Л.Н.Бачерікова, В.Н.Бехтерев, Л.А.Венгер, Л.С.Виготський, О.О. Єкжанова, А.В.Запорожец, Е.І.Ігнат'єв, Т.С.Комарова, Е.Г.Кярнер, В.С.Мухина, Д. Б. Ельконін) і зарубіжної науки (Г.Гарднер, Ж.Люке, Г.Енг). Актуальність формування передумов образотворчої діяльності у дітей раннього віку як цілеспрямованого процесу педагогічного впливу визначається тим, що саме в цей період при активній участі дорослого створюються умови для розвитку у дитини пізнавальної активності, спрямованої на вивчення предметів і їх властивостей. Опановуючи виразними засобами малювання, ліплення, аплікації дитина поступово переходить від процесуальних дій до створення закінченого продукту, тому образотворча діяльність може служити каркасом, в рамках якого формуються основні компоненти будь-якої подальшої діяльності дитини (мотив, мета, послідовність дій, умови їх реалізації, елементи самоконтролю).

Крім того, формування передумов виникнення образотворчої діяльності в ранньому віці сприяє розвитку таких новоутворень як гра і безпосередньо самого малювання, характерних для кінця раннього віку, і які в період дошкільного дитинства стануть провідними.

Стан дослідження проблеми. Теорія становлення образотворчої діяльності у дітей дошкільного віку базується на відомих концепціях Е.І.Ігнат'єва, Т.С.Комарової, В.С.Мухиної, Є. О. Фльоріної та ін. Однак у педагогічній практиці до теперішнього часу відсутня система формування передумов образотворчої діяльності у дітей раннього віку, а також методика

виховання інтересу до таких продуктивним видам діяльності як ліплення і аплікація у дітей від року до двох.

Проблема образотворчої діяльності дітей раннього віку знайшла відображення в роботах В. І. Волинкіна, А. В. Запорожця, В. І. Ядешко, І. А. Ликової та ін. Методика і умови формування образотворчої діяльності дітей представлена в працях Т. Г. Казакової, Е. А. Дубровської, Т. С. Комарової, С. А. Козлової, В. Б. Космінської, Н. Б. Халезова, Н. П. Саккуліної, Н. Г. Третьякової, Р. М. Чумічева та ін.

У працях вищезазначених авторів висвітлено теоретичні основи, дані про деякі закономірності образотворчої діяльності розвитку дітей раннього віку, даються конкретні рекомендації щодо організації умов для їх формування, пропонуються ефективні педагогічні прийоми, які використовуються педагогами-практиками в виховному процесі закладу дошкільної освіти.

Саме це спонукало нас до вибору теми дослідження «Психолого-педагогічні умови розвитку образотворчої діяльності дітей раннього віку в сучасному закладі дошкільної освіти».

Об'єкт дослідження: процес розвитку образотворчої діяльності в ранньому дитинстві.

Предмет дослідження: психолого-педагогічні умови розвитку образотворчої діяльності в умовах дитячого садка.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати і експериментально перевірити вплив психолого-педагогічних умов на процес розвитку образотворчої діяльності дітей раннього віку в умовах закладу дошкільної освіти.

Гіпотеза дослідження: процес розвитку образотворчої діяльності дітей раннього віку в закладі дошкільної освіти буде успішним при дотриманні ряду умов: створення комфортного середовища, яке буде стимулювати дитину до творчого процесу, використання інноваційних технік в роботі з дітьми, тісне співробітництво між батьками та педагогічним колективом щодо розвитку зображувальних потреб дитини.

Відповідно до поставленої мети визначено ряд **завдань роботи**:

1. Здійснити аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми розвитку образотворчої діяльності дітей раннього віку.
2. Визначити психолого-педагогічні умови розвитку образотворчої діяльності дітей раннього віку в дитячому садку.
3. Визначити рівень розвитку зображувальної діяльності дітей третього року життя.
4. Розробити та апробувати систему роботи щодо створення умов для успішного розвитку образотворчої діяльності дітей раннього віку в закладі дошкільної освіти.
5. Визначити ефективність впровадженої системи роботи.

Для розв'язання поставлених завдань були використані такі **методи дослідження**: теоретичні – аналіз, синтез психологічної та педагогічної літератури для узагальнення теоретичних питань із проблеми дослідження, визначення понятійно-категоріального апарату; порівняння наукових підходів щодо розвитку образотворчої діяльності дітей раннього віку; емпіричні – діагностичні (анкетування, діагностичні методики) для діагностування рівнів розвитку образотворчої діяльності дітей; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) для вивчення стану функціонування предмета дослідження.

Новизна та практичне значення роботи: полягає в тому, що отримані експериментальні результати розширюють і збагачують традиційні підходи до процесу розвитку образотворчої діяльності дітей в умовах дошкільного закладу, запропонована система роботи може бути використана в умовах дитячого садка.

Експериментальна база дослідження: Дослідження проводилось на базі ЗДО «Журавка» м. Глухів Сумської області.

Структура і обсяг роботи : Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків; містить 53 сторінок тексту, 8 додатків. Список джерел включає 47 найменувань літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ПИТАННЯ ЩОДО ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1. Аналіз психолого-педагогічних досліджень щодо вивчення проблеми розвитку образотворчої діяльності в ранньому дитинстві

Можливості використання зображувальної діяльності як засобу розвитку, навчання і виховання підростаючого покоління високо цінувались видатними педагогами та психологами. Так Б. Ананьєв, Н. Брюсова, Т. Шпикалова прийшли до висновку, що образотворче мистецтво є унікальним навчальним предметом, який надає дітям безліч можливостей для творчого самовтілення, розвитку образно-асоціативного мислення, уяви, фантазії, художнього сприйняття тощо [1, с. 116].

Використання образотворчого мистецтва як чинника розвитку творчої особистості було предметом ряду досліджень в галузі філософії (Е. Басін, Л. Коган), мистецтвознавства (В. Аронов, М. Волков, Ф. Шміт), психології (Л. Виготський, В. Кузін), педагогіки (Л. Масол, О. Савченко, Г. Тарасенко, А. Щербаков). Більшість авторів цих досліджень мають спільну позицію щодо необхідності збагачення особистості дитини цінними духовно-художніми враженнями, емоційністю сприйняття навколишнього світу, розвитком її здібностей, творчою самореалізацією.

Значення образотворчої діяльності для всебічного розвитку дитини було вивчено педагогами, фізіологами, психологами, (Н.М.Щелованов, Н.М.Аксаріна, Д.Б.Ельконін, Л.С.Виготський, М.М.Кольцова, Є.О. Тихеева, Є.Г. Пилюгіна, С.Н.Теплюк). Вони відкрили величезні потенційні можливості розвитку дітей, зв'язку дитячих малюнків з емоційним, а також розумовим

розвитком і обдарованістю. М.В. Єрмолаєва пише: «Залучаючи проблемну дитину в справді творчу роботу, ми сприяємо корекції її поведінки, відчуттів, емоційного реагування. Колективна дитячу творчість породжує особливу емоційну атмосферу, яка сприятливо діє на психіку дитини» [21, с. 59]. Л.С. Виготський зауважував, що «творчість існує не тільки там, де вона створює визначні твори, а й скрізь, де дитина уявляє, змінює, створює щось нове» [9, с. 206].

У психолого-педагогічних дослідженнях розкриваються особливості розумового, естетичного, творчого розвитку дітей раннього віку. Так в роботах О. В. Запорожця [19, с. 84] і Г.Г. Григор'євої встановлено, що діти раннього віку здатні в процесі предметно-чуттєвої діяльності виділяти суттєві властивості предметів і явищ, встановлювати зв'язки між окремими предметами і явищами і відображати їх в образній формі [14, с. 12].

Проблема образотворчої діяльності дітей раннього віку знайшла відображення в роботах В.І. Волинкіна, А.В. Запорожця, В.І. Ядешко, І.А. Ликової. Методика і умови формування образотворчої діяльності дітей представлена в працях Т.Г. Казакової, Є.А. Дубровської, Т.С. Комарової, С.А. Козлової, В.Б. Космінської, Н.Б. Халезова, Н.П. Сакуліної, Н. Г. Третьякової, Р. М. Чумічевої.

У роботах перерахованих авторів висвітлено теоретичні основи, дані про деякі закономірності образотворчої діяльності розвитку дітей раннього віку, даються конкретні рекомендації по організації умов для їх формування, пропонуються ефективні педагогічні прийоми, які використовуються педагогами-практиками в виховному процесі дошкільного закладу.

Розглядаючи специфіку становлення передумов образотворчої діяльності в ранньому віці, треба відзначити, що їх формування, як і розвиток інших видів дитячої діяльності – гри і образотворчої діяльності – виникають в рамках провідного виду діяльності дітей раннього віку – предметної. Дослідники відзначають, що у дітей раннього віку спостерігається тісний взаємозв'язок цих

видів діяльності між собою. (В.С.Мухина, Т.Г.Казакова, Н.П.Сакуліна) [32], [23].

Існує кілька теорій виникнення образотворчої діяльності в ранньому віці:

- Прояви загальної орієнтовно-дослідницької активності дитини, що формується в процесі оволодіння предметною діяльністю і спілкування з дорослими людьми (Т.Г.Казакова, В.С.Мухина);

- «Моторна» теорія виникнення малювання (Р.Заззо, Ж.Люке, Г.Енг).

Дослідники процесу становлення малювання у дітей раннього віку відзначили ряд особливостей даного виду діяльності: Є.О.Фльоріна зазначає, що графічні образи носять «тимчасової» характер, тобто для дитини важливий образ у розвитку, динаміці; Н.П.Сакуліна зазначає, що зображення є для дитини живими. Дослідниками відзначається поява деякої узагальненості графічної форми, тобто схематичності зображень (Є.О. Єкжанова, Г.Кершенштейнер, В.С.Мухина, Н.П.Сакуліна) в ранньому віці. Найяскравішими прикладами схематичних малюнків дітей раннього віку є головоноги. Відзначається також непропорційність, спрощеність зображення, неправильне просторове розташування частин предмета, «прозорість» і багатоплановість зображень (В.М.Бехтерев, Л.С.Виготський, Г.Кершенштейнер, К.М.Лепілов, В.С.Мухина).

Оволодіння кольором в розвитку дитячого малювання було вивчено З.В. Денісовою, Є.О. Єкжановою, Є.І. Ігнат'євим, К.М.Лепіловим, В.С. Мухиною, Ю.А. Полуяновим, Є.О. Фльоріною. Вчені відзначають двояке ставлення дітей дошкільного віку до кольору в малюнках: використання кольору для передачі реального забарвлення зображуваних предметів; колір може не відповідати реальності і вживатися відповідно до своїх уподобань і уявлень дитини («подобається - не подобається», «гарне - негарне»).

У ряді робіт дослідників зазначено використання дітьми «ненаслідувальних» кольорів: коли предмет забарвлюється не у відповідності з його реальним кольором, а спираючись на логіку і вибір маленького «художника» (В.М.Бехтерев, Є.О. Єкжанова, Є.І. Ігнат'єв, З.М.Істоміна, Г.О. Люблінська, В.С.Мухина) [7, с. 125-128].

Розглядаючи якість зображень у дітей раннього віку, дослідники відзначають, що великий вплив має емоційний фактор (Г.Кершенштейнер, В.С.Мухина, Н.П.Сакуліна). Чим більше предмет цікавить дитини, тим частіше і з великою кількістю деталей створюється його графічне і колірне зображення.

Дослідження процесу виникнення власне образотворчої діяльності незаперечно підтверджують, що одним з найважливіших педагогічних умов виникнення у дітей раннього віку інтересу до малювання є приклад близького дорослого, який використовує образотворчі матеріали і засоби (Т.Г.Казакова, В.С.Мухина, Н.П. Сакуліна, Є.О.Фльоріна).

Становлення образотворчої діяльності дітей раннього віку тісно пов'язане з вдосконаленням найважливіших психічних функцій – зорового, просторового і тактильного сприйняття, особливостей пам'яті, уваги, моторної координації, мови та мислення. Заняття з розвитку продуктивних видів діяльності сприяють розвитку кожної з цих функцій, і одночасно погоджує їх між собою, допомагають дитині впорядкувати нові бурхливо засвоювані знання.

Дослідження Л.Н.Бачерікової підтвердили тісний взаємозв'язок розвитку мовної та образотворчої діяльності, так як мова і малювання відображають одні і ті ж рівні діяльності мозку (першої та другої сигнальних систем) і мають один і той же характер взаємодії. Л.Ф.Обухова і В.А.Борисова описали функцію і місце мови в процесі образотворчої діяльності дітей раннього та дошкільного віку в залежності від стадій розвитку дитячого малюнка [34]. В ході дослідження було відзначено, що на стадії каракуль мова носить, за визначенням Л. С. Виготського, синкретичний характер і рясніє висловами емоційного характеру. Перехід до стадії примітивних зображень характеризується констатуючим мовленням. Діти найчастіше малюють, не маючи попереднього задуму, і повідомляють дорослому, що у них вийшло. Пізніше виникає мовлення, під час якого дитина намагається спланувати, що вона хоче зобразити [9, с. 156].

Особливого значення в розвитку творчості дітей, створення сприятливого клімату в дитячому закладі надається взаємозв'язку образотворчої діяльності з

різними видами ігор, включеними в педагогічний процес дитячого садка, оскільки специфіка і місце образотворчої діяльності в ієрархії інших діяльностей визначається домінуючим ставленням дитини до світу і соціальною ситуацією розвитку. Цій темі присвячені праці Н.П. Сакуліної, Є.О. Фльоріної; дослідно-експериментальні дослідження під керівництвом Г.Г. Григор'євої, Т.С. Комарової, А.І. Савенкова, О.Л. Трусової та ін.

Вірно організоване навчання дає дітям можливість самовираження, самонавчання, самоконтролю. Навчання як зовнішній вплив і вчення як його внутрішня переробка дитиною знаходяться в тісному, динамічному взаємозв'язку. «Закладаються інтереси, художні здібності виступають як передумови до виникнення творчості» – так вважав Л.А. Венгер [6].

Отже, образотворча діяльність на різних етапах розвитку дитини є потужним стимулом її психічного розвитку і формування його особистості. Передумови образотворчої діяльності закладаються саме в ранньому віці на основі достатньої зрілості психомоторного розвитку дитини, а подальше визрівання і розгортання власне образотворчої діяльності сприяє вдосконаленню вищих психічних функцій і нормативному соціальному і емоційно - особистісному розвитку дитини. У період раннього дитинства нормальний психічний, соціальний та емоційний розвиток дитини можливий тільки в спеціально створених дорослим умовах, в розгорнутій спільній діяльності «дитина - дорослий». Формування всіх видів дитячої діяльності (в тому числі образотворчої) відбувається тільки під впливом позитивної соціальної ситуації розвитку.

1.2 Психологічні особливості дітей раннього віку

Найбільш швидко дитина розвивається в перші три роки життя. В цей період формуються рухові навички, відбувається підготовка дитини до мовленнєвої діяльності, закладаються основи психіки.

Початок ходіння пов'язується з високою динамікою пізнавальної активності, зростає самостійність дитини, розширюється коло інтересів, вона оволодіває мовленням, заявляє про себе і свої бажання.

Дитина оволодіває прямоходінням, вдосконалюється її предметна діяльність, збагачуються навички самообслуговування та ігрові уміння; збільшується кількість партнерів по спілкуванню; поглиблюються контакти з довкіллям, збагачується сенсорний досвід, поліпшується орієнтація в оточуючій дійсності; закладаються основи моральної поведінки, освоюються соціально прийнятні способи і засоби спілкування з дорослими та однолітками. Даний період найбільш відповідальний для подальшого розвитку дитини, тому необхідно своєчасно виявити та розвивати в ній потенційні можливості.

Найбільш важливий період в інтелектуальному розвитку дитини перепадає на другий, третій рік її життя. Діти, яким було недостатньо приділено уваги в розвитку мовлення, емоцій, розумових здібностей, значно відстають від однолітків. Впродовж другого, третього року життя вдосконалюється мислення, від безпосередніх дій з предметами дитина переходить до дій з образами цих предметів. В цьому віці триває інтенсивніше освоєння дитиною предметного середовища, називання предметів, їхніх частин та властивостей, дитина виділяє типове від нетипового, вона багато експериментує, знаходить нові способи дій з предметами в нових ситуаціях, активно їх використовує [37].

У ході предметної діяльності зароджується уміння виробляти свідомий намір, з'являються елементарні форми планування дій, виникає елементарне прогнозування майбутнього результату. Це створює передумови для виникнення наприкінці раннього дитинства елементарної сюжетної гри.

Активно формується наочно-дійове мислення, зростає обсяг знань дитини про природу, культуру, людей, які мають практичний характер. Дитина оволодіває мовленнєвими уміннями, інтенсивно розвивається розуміння нею мовлення інших людей, розширюється її активний словник. Засвоюються деякі правила поведінки в різних життєвих ситуаціях. В цьому віці дитина найбільш сприйнятлива до освоєння мовлення, швидко здійснюється оволодіння активним мовленням шляхом наслідування мовленню дорослих.

Ранній вік дитини відрізняється великим інтересом до довкілля, що необхідно підтримувати, докладно розповідати про предмети, які її цікавлять, відповідати на багато численні запитання. В цьому віці дитина надзвичайно рухлива, у неї з'являються уявлення про відстані і розташування предметів в просторі. Поліпшення координації рухів забезпечує виконання дитиною різноманітних вправ з лазіння, підлізання та прорізання, прокочування та кидання м'яча. Підвищена рухлива активність посилює інтерес до всього оточуючого.

Швидкими темпами зростає самостійність, практична вправність. Дитина оволодіває різними видами діяльності – малюванням, ліпленням, конструюванням.

Практична предметна діяльність дітей в ранньому віці є важливим етапом переходу від практичного опосередкування до розумового. Вона створює умови для подальшого розвитку понятійного, мовленнєвого мислення. В процесі виконання дій з предметами і називання дій словами формуються уявні операції дитини [38].

Ранній вік – це той період, коли образотворча діяльність може стати і найчастіше є стійким захопленням не тільки особливо обдарованих, але і майже всіх дітей, тобто, вводячи дитину в казковий світ мистецтва, ми непомітно для неї розвиваємо її уяву і здібності.

У зарубіжній і вітчизняній психології розгляд уяви як самостійного психічного процесу було запропоновано Л.С. Виготським [9] і А. В.Запорожцем [19] Таке розуміння уяви має принципове значення для вирішення питання

щодо розвитку цього психічного процесу з віком, даючи можливість критично поставитися до позицій окремих авторів (Д. Дьон, В. Штерн), які розглядають уяву дитини як більш багату і оригінальнішу у порівнянні з творчістю дорослого.

Л.С. Виготський доводить, що уява починає формуватися в ранньому віці і отримує найбільший розвиток в дошкільному віці, починаючи складатися в ігровій діяльності і отримуючи свій подальший розвиток і втілення в найрізноманітніших видах діяльності (образотворчій, конструктивній музичній тощо).

Вдосконалюються процеси сприймання, пам'яті, мовлення, мислення дитини, у неї формуються нові потреби та інтереси. Інтенсивно розвиваються почуття: прихильність, співчуття, симпатія, задоволення успіхом, засмученість невдачею тощо. Вони різноманітні, вельми складні, проте нестійкі, плінні, ситуативні. Дитина ще не може позначити словом всі свої бажання, наміри, плани, ставлення, почуття, стани; супроводжує їх мімікою, жестами, діями.

Імпульсивна, всеосяжна активність, експресія в ранньому дитинстві дозволяють дитині милуватися, естетично сприймати навколишній світ. Захоплення сприймання вимагає яскравого відтворення, викликає бажання самовиразитися. Це дає можливість педагогові не тільки переживати разом з малюком радість сприймання, але і формувати естетичне ставлення до навколишнього світу, яке пробуджує уяву, розвиває образне мислення, яке є необхідним для художньо-творчої діяльності.

Неодмінною умовою занять з образотворчої діяльності є атмосфера довіри і зацікавленого спілкування. Головним організатором такої атмосфери є педагог, здатний імпровізувати, перетворюватися, використовувати різні засоби педагогічного впливу, застосовувати ефективні форми і методи, вести діалоги з дітьми за принципом «цікавого спілкування» [9, с. 92-95].

Отже, протягом перших трьох років життя у дитини відбуваються якісні зміни, які забезпечують поступове перетворення малюка з безпомічної істоти на активного діяча в найближчому суспільному середовищі.

Образотворча діяльність дітей раннього віку тісно пов'язана з пізнанням навколишнього. Надалі дитина продовжуватиме здобувати знання про навколишні предмети, про матеріали, проте його інтерес до матеріалу буде зумовлений прагненням передати в образотворчій формі свої думки, враження від навколишнього світу. Тому в закладі дошкільної освіти важливо створити сприятливі умови для розвитку зображувальної діяльності.

1.3. Психолого-педагогічні умови розвитку образотворчої діяльності в ранньому віці в закладах дошкільної освіти

Образотворча діяльність зароджується в ранньому віці. Якщо створити відповідні умови для її прояву і вдосконалення, вона стане яскравим і сприятливим засобом самовираження і розвитку дитини.

Перш ніж розглянути психолого-педагогічні умови розвитку образотворчої діяльності дітей раннього віку, розглянемо значення окремих понять.

У філософському словнику «умова» визначається як категорія, в якій відображено універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає й існує.

Умови складають середовище, в якому виникає, існує й розвивається те чи інше явище або процес. Поза цим середовищем вони не можуть існувати.

У психології під «умовою» розуміють сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, що ймовірно впливають на розвиток конкретного психічного явища.

Отже, умова – це зовнішнє стосовно предмета різноманіття об'єктивного світу.

У роботах ряду психологів (А.В. Запорожця, В.Н. Леонтьєва, С. Рубінштейна) було показано, що «присвоєння» різних форм соціального

досвіду відбувається у спільній діяльності і під керівництвом дорослого. При навчанні дітей раннього віку малюванню, дорослий передає досвід образотворчої культури суспільства [20, с. 245].

Аналіз літератури показав (Г.Г. Григор'єва, Т. М. Доронова, І.А. Ликова), що методика формування умов образотворчої діяльності включає кілька етапів. Кожен етап відповідає певній стадії становлення образотворчої діяльності в ранньому віці. Розглянемо їх.

Перший етап формування умов образотворчої діяльності пов'язаний з появою яскраво вираженого інтересу малюка до образотворчого матеріалу і освоєнням дій з ним.

Тому на цьому етапі (другий рік життя) важливо подбати про те, щоб в поле зору малюка виявилися образотворчі матеріали. Чим яскравішими та привабливішими вони будуть, тим краще. Це можуть бути кольорові олівці, фломастери, папір. Дитина швидше їх помітить, якщо вони будуть на видному місці, покладені окремо від інших предметів [18, с. 24].

Багато, щоб матеріал був досить міцним, так як малюк, досліджуючи його, не завжди використовує його за призначенням. Наприклад, краще дати фломастер з товстим стрижнем, а замість тендітних олівців – кольорові кулькові ручки. Не слід одночасно давати занадто багато матеріалу. Це розсіює увагу дитини; краще, якщо вона зосередиться на одному-двох фломастерах [30, с. 71]. На думку О.Г. Тіхонової, матеріал повинен бути яскравим, міцним, забезпечувати свободу і різноманітність дій, перебувати в доступному для дитини місці. Малюк може катати, кидати олівці, стукати ними, просувати в якусь щілину, пробувати на смак. Якщо його інтерес вичерпався, можна запропонувати матеріал іншої властивості, кольору, величини [44, с. 9]. Психологи називають цей спосіб використання знарядь неспецифічним, тобто спосіб дії підпорядковується фізичним властивостям предмета. Треба дати можливість дитині випробувати матеріал так, як він хоче, піти назустріч його бажанням (виключаючи дії, небезпечні для здоров'я). В цьому проявляється гуманне ставлення дорослих до дитини як до суб'єкта діяльності, повагу його

активності. Психологи радять дорослим навчитися робити не за дитину, не для нього, а разом з нею і довіряти їй те, що може зробити сама.

В. Штерн, Х. Енг, М. Шинн, В. М. Бехтерев, Є. О. Фльоріна, Н. П. Сакулина показують, що вже після року дитина звертає увагу на штрихи, отримані від рухів олівцем або пальцями рук, на глині. Після півтора років їй вже не байдужі рухи олівцем по паперу. У неї виникає бажання отримати яскравий слід. Саме це є головним збудником в освоєнні різних матеріалів, олівця, фарби, глини. Колір в малюнку є найбільш яскравим засобом, який привертає увагу дітей, емоційно впливаючи на їх почуття [32].

Схильність дітей до яскравих чистих кольорів надає їх малюнкам виразності, святковості, яскравості, свіжості. Сприйняття дітьми пейзажу, натюрморту (в живописі), характерних за змістом і виразністю графічних малюнків, сприяє формуванню образності в їхній творчості. А тому при формуванні художньо-образного початку головна увага, починаючи вже з раннього віку, має бути спрямована на колір як засіб виразності, за допомогою якого можна передати настрій, своє ставлення до зображуваного.

З раннього віку педагог повинен формувати диференційоване ставлення до кольору як засобу передачі настрою, почуттів (колір сумний, невеселий, темний; колір веселий, радісний, святковий). Це уявлення про колір має мати місце, як в предметному, так і в сюжетному малюванні. Наприклад, передати настрої веселого свята Нового року діти зможуть лише в тому випадку, якщо вони використовують яскраву кольорову палітру [45].

Таким чином, в кожному дитячому малюнку можна буде побачити поєднання контрастних кольорів, які створюють в цілому святковий колорит.

Однак без дорослого дитина не може опанувати специфічними способами використання образотворчого матеріалу. Вони придумані, відібрані людством протягом сотен років і передаються з покоління в покоління. Дорослий передає, а дитина засвоює ці дії може тільки в спільній предметній діяльності. В даному випадку мотивом діяльності малюка є образотворчий матеріал, спосіб його

використання, а спілкування з дорослим є засобом здійснення такої предметної діяльності [46, с. 8].

Моментом такого спілкування, на думку О.Г. Тихонової, може бути образотворча діяльність дорослих або їх дії з образотворчим матеріалом. Це допомагає дитині помітити факт використання образотворчих матеріалів, загальне призначення цих предметів (папірець не жують, на ньому пишуть олівцем, малюють). Тому треба малювати, ліпити на очах у дітей. Однак це загальне орієнтування у використанні образотворчих матеріалів не дає можливості такій маленькій дитині вичленувати сам спосіб дії.

Тому малюкові потрібно допомогти оволодіти ним. Встановлено, що процес оволодіння дією досить складний і трудомісткий [44, с. 12-13].

Психологами встановлено послідовність освоєння предметної дії в ранньому віці: від спільної до спільно-роздільної, коли починають дію разом дитина і дорослий, а закінчує дитина сама. Потім дія виконується на основі показу, а потім самостійно, тільки за мовною вказівкою.

На етапі спільно-роздільного виконання дитина вже уявляє мету, кінцевий результат, інакше вона не змогла би закінчити дію. Контроль дорослого зберігається. Виконуючи дію за зразком, дитина орієнтується на заданий дорослим образ дії. Це сприяє самостійному вичленовуванню їм орієнтовної частини дії.

При виконанні дії за мовною інструкцією (самостійно) в ньому представлена мета, орієнтовна частина, виконання при елементарному контролю самої дитини, співвіднесення з метою та умовами виконання дії.

Таким чином, навчаючи дітей предметній дії, дорослі повинні враховувати послідовність її розвитку і роль кожного етапу в становленні структурних компонентів дії.

Д.Б. Ельконін виділив основні лінії розвитку предметної дії: 1) в плані розвитку самостійності; 2) в плані розвитку засобів і способів орієнтації дитини в умовах здійснення предметної дії. За цими напрямками розвиваються і дії з образотворчим матеріалом.

Завдяки вправам предметна дія стає все більш сміливою, впевненою, точною, так як моменти орієнтування, реалізації та контролю в ній все більше узгоджуються. Вже на третьому році життя дії дитини з пензлем і олівцем можуть бути більш сміливими, впевненими [20, с. 179].

Л.А. Венгер і його співробітники розробили систему дидактичних ігор і вправ для навчання дітей співвіднесення предметів за їх властивостями.

Таким чином, вже на першому етапі появи умов образотворчої діяльності дорослим слід пам'ятати:

- про створення умов, при яких коло предметів (образотворчих матеріалів), що цікавлять дитину, постійно розширюється і малюк стає ініціатором дій з ними;
- про необхідність поетапного формування предметної дії з образотворчим матеріалом, здійснювати її у співпраці з дитиною;
- про цілеспрямоване формування орієнтовної, виконавської, контрольної частин дій з образотворчим матеріалом;
- про поступове формування активності, самостійності, ініціативи дитини у їх виконанні.

Зміст другого етапу розвитку умов образотворчої діяльності визначається тим, що дитина проявляє інтерес до сліду, залишеного нею на папері, виникають асоціації.

На цьому етапі дорослому необхідно закріплювати інтерес дитини до дій з матеріалом, до отримання яскравого сліду на папері. Для цього бажано надати дошкільнику фломастери або кольорові воскові крейди, білий папір [6].

Важливо, як зазначає Г.Г. Григор'єва, наповнити дії дитини з матеріалом іншим змістом, ближчим до власне образотворчої діяльності. Дітям треба показати, що в штрихах, точках, лініях, каракулях можна побачити якийсь зміст, образ. Але спочатку доцільно дати дитині можливість самій зробити «відкриття», побачивши в штрихах і лініях то зайчика, то яблучко, то машину. Виникає так званий асоціативний образ. Дитина радіє, побачивши раптом в каракулях знайомі предмети, радіє тому, що вони можуть з'явитися на папері,

що джерело їх появи – вона сама, що це результат її власних дій. З цього моменту відбувається трансформація предметної діяльності з образотворчим матеріалом у власне образотворчу, відбувається виділення її з предметної діяльності [14, с. 68].

Однак умовою початкового «прочитання» власного малюнка є вміння дитини читати зображення-картинку і малюнки дорослих. Тому з дітьми раннього віку дуже важливо розглядати предметні картинки і відповідні ілюстрації в книжках. Спочатку дитина не відрізняє зображення від реального предмета, особливо якщо воно мальовниче, кольорове, а не лінійний малюнок. Але поступово вона починає розуміти умовність зображення (намальоване яблуко не можна з'їсти). Корисно малювати, ліпити на очах у дітей і для дітей. Уміння дитини читати чужий малюнок є найважливішою умовою її готовності до образотворчої діяльності.

Третій етап розвитку умов образотворчої діяльності пов'язаний з появою перших задумів, прийняттям малюнком самостійного рішення щось намалювати.

Дорослий повинен підтримувати дитину в цьому прагненні. Важливо постаратися побачити в каракулях образ, заздалегідь задуманий дитиною, радіти разом з нею, хвалити її [39].

Таким чином, аналіз літератури дозволяє зробити висновок про наявність наступних тенденцій в процесі створення умов розвитку образотворчої діяльності в ранньому віці:

- врахування психологічних особливостей дітей раннього віку, гострої потреби в самоствердженні;
- використання в процесі навчання різних видів мотивацій (мотивація особистої зацікавленості, мотивація допомоги дорослому в умовах взаємодії, ігрова мотивація);
- надання дітям різних видів художніх матеріалів;
- розвиток сприймання, пізнавального досвіду дітей, що складають основу образотворчої діяльності дітей;

- надання дітям можливості спостерігати процес малювання дорослого, що забезпечує освоєння дітьми способів використання образотворчих матеріалів і прийомів малювання;
- поетапна організація педагогічної роботи з дітьми з урахуванням особливостей становлення образотворчої діяльності в ранньому віці.

Висновок до розділу 1

Отже, дослідження науковців доводять те, що образотворча діяльність на різних етапах розвитку дитини є потужним стимулом його психічного розвитку, формування особистості, засобом корекції відхилень у розвитку, інструментом діагностичного вивчення різних проблем. Вік раннього дитинства є періодом інтенсивного розвитку дитини, в якому закладається фундамент всіх основних психічних функцій людини, період активного пізнання навколишнього світу. Передумови образотворчої діяльності закладається саме в ранньому віці на основі достатньої зрілості психомоторного розвитку дитини (розгорнутої предметно-знаряддевої діяльності, зрілості зорової перцепції), а подальше визрівання і розгортання власне образотворчої діяльності сприяє вдосконаленню вищих психічних функцій і нормативному соціальному і емоційно - особистісному розвитку дитини. В період раннього дитинства нормальний психічний, соціальний та емоційний розвиток дитини можливий тільки в спеціально створених дорослим умовах, в розгорнутій спільній діяльності «дитина - дорослий». Формування всіх видів дитячої діяльності (в тому числі образотворчої) відбувається тільки під впливом позитивної соціальної ситуації розвитку. Тому перед педагогами ЗДО стоїть завдання створити належні психолого-педагогічні умови для розвитку дітей раннього віку. Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу, нами були виділені умови, які ми об'єднали в таких напрямках: створення комфортного

середовища, яке буде стимулювати дитину до творчого процесу, використання інноваційних технік в роботі з дітьми, з метою набуття дитиною пізнавального досвіду; тісне співробітництво між батьками та педагогічним колективом щодо розвитку зображувальних потреб дитини, адже без даної взаємодії процес опанування малюком зображувальної діяльності не буде продуктивним.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

2.1. Діагностика рівня розвитку зображувальної діяльності у дітей раннього віку

Для перевірки гіпотези була організована експериментальна робота, яка проходила на базі ЗДО «Журавка» м. Глухів.

В експерименті брали участь 40 дітей третього року життя, з яких 20 дітей ми віднесли до експериментальної групи (І молодша група «Б»), а 20 – до контрольної (І молодша група «А»), 40 батьків, 10 педагогів.

Метою експериментальної роботи стало виявлення рівня розвитку зображувальної діяльності дітей третього року та розробка і апробація системи роботи щодо створення умов для успішного розвитку образотворчої діяльності дітей раннього віку в закладі дошкільної освіти.

Завдання експериментальної роботи:

1. Визначити рівень розвитку зображувальної діяльності дітей третього року життя.

2. Розробити та апробувати систему роботи щодо створення умов для успішного розвитку образотворчої діяльності дітей раннього віку в закладі дошкільної освіти.

3. Виявити динаміку впливу проведеної роботи на покращення психолого-педагогічних умов розвитку образотворчої діяльності дітей раннього віку в ЗДО в ході контрольного експерименту.

Мета констатувального етапу:

1) виявити рівень розвитку зображувальної діяльності у дітей раннього віку;

2) виявити ті педагогічні умови, які створює вихователь та родина для розвитку зображувальних умінь дітей третього року життя.

Для здійснення поставлених завдань були використані наступні методи: методика «Клубочки ниток», діагностика умінь, навичок з ліплення, опитування педагогів, батьків.

Під час констатувального етапу експерименту проводилась діагностична методика «Клубочки ниток», яке проводилось у формі гри-заняття. Заняття було спрямоване на виявлення умінь дітей самостійно зображувати предмет круглої форми, тобто різнокольорові клубочки, на вміння правильно тримати пензлик і робити зображувальні рухи. Для малювання ми використовували аркуш білого паперу, фарби червоного і синього кольору, іграшкового персонажа ляльку Марійку. Ми запропонували дітям допомогти Марійці, і намалювати для її кошеняти клубочки ниток.

В ході спостереження під час заняття, ми відзначили, що при виконанні завдання діти були не дуже впевненими. Формоутворюючі рухи у більшості дітей були не розвиненими. Не всі діти могли самостійно намалювати предмет округлої форми, хоча намагалися працювати. А на ігровий прийом діти відгукувалися із задоволенням. Повіривши в запропоновану ігрову ситуацію, охоче допомагали ляльці.

Для аналізу дитячих робіт після проведеного дослідження нами були визначені наступні критерії, в яких оцінка якісних показників здійснювалася за 3-х бальною шкалою, де 3 бали відповідають високому, 2 бали – середньому, 1 бал – низькому рівням розвитку формоутворюючих рухів та зображувальних умінь.

Представлені критерії для діагностики розроблені на основі аналізу досліджень Григор'євої Г.Г., Доронової Т.Н., Казакової Т.Г., Казакової Р.Г., Комарової Т.С., Якобсон С.Г.

Таблиця 2.1

Критерії сформованості зображувальних умінь і навичок

Оцінки	Показники критерію
Технічні уміння і навички	
3 бали	Дитина вірно тримає руку під час малювання, вірно (трьома пальцями) тримає олівець, може регулювати силу натиску для отримання чіткого зображення, замикати контур.
2 бали	Дитина за допомогою дорослого намагається тримати олівець правильно. Під час малювання недостатньо впевнений натиск олівця.
1 бал	Дитина не вміє правильно тримати олівець. Відзначається невпевненість руху руки; слід від олівця залишається ледь помітний, не має досвіду довільної зміни напрямку руху.
Опанування формоутворюючими рухами	
3 бали	Чіткість рухів і форми. Є навичка співвіднесення зображувального руху з формою зображуваного предмета.
2 бали	Поява образу в малюнку шляхом асоціації форми при значній його нестійкості.
1 бал	В зображенні не вгадується форма предмета.
Самостійність виконання роботи	
3 бали	Дитина працює самостійно не звертаючись за допомогою.
2 бали	Дитина періодично звертається за допомогою чи підказкою до вихователя.
1 бал	Дитина самостійно не може виконати завдання.
Зацікавленість	
3 бали	Дитина є зацікавленою і залученою до процесу малювання. Активно і емоційно відгукується на ігрові дії. Є захопленою діяльністю.
2 бали	Інтерес і увага до малювання є задовільними (довго залучалась до процесу, малює з небажанням).
1 бал	Виявляє слабкий інтерес до малювання.

Дані дослідження були занесені до протоколів (див. Додаток А).

Так в першій молодшій групі «А» (контрольна група) було виявлено 3 дітей (15%) високого рівня зображувальних умінь. Ці діти роботу виконують старанно, спокійно, олівець тримають вірно; спостерігається чіткість рухів і форми. У 9 дітей (45 %) середній розвитку зображувальної діяльності. У цих дітей спостерігається намагання тримати олівець вірно; натиск олівця є недостатньо впевненим. Форма предмету вгадується, але рухи є нечіткими. Дитина легко відволікаються, тому допомога дорослого дозволяє довести справу до кінця.

Низький рівень був виявлений у 8 досліджуваних (40 %). Це діти виявляють невисоку активність, не могли самостійно виконувати завдання. Вони не вміють тримати олівець, в малюнку не вгадується форма предмету.

В експериментальній групі (І молодша група «Б») було виявлено 2 дітей (10 %) з високим рівнем, 8 (40 %) – з середнім та 10 малюків (50 %) мають низький рівень розвитку зображувальних умінь.

Результати дослідження експериментальної та контрольної групи зображені на діаграмі (Рис. 2.1).

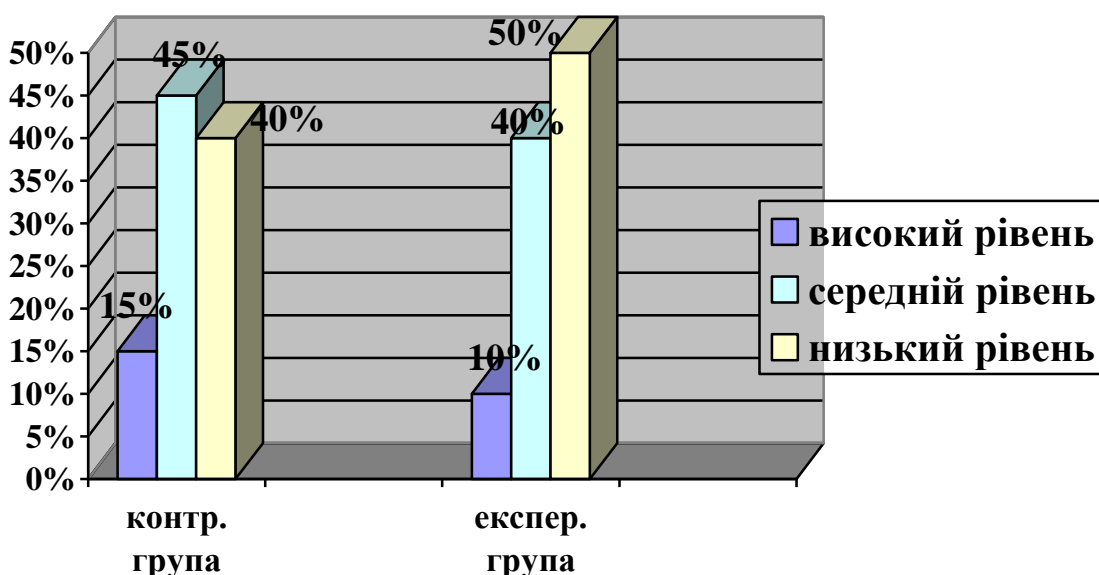

Рис. 2.1 Рівень розвитку зображувальних умінь у дітей третього року життя на констатувальному етапі експерименту

З дітьми раннього віку було проведено експериментальне дослідження щодо виявлення їх умінь і навичок з ліплення. Малюкам пропонувалися певні

завдання, велося спостереження за реакцією дитини на пропозицію дорослого, процесом діяльності, а також визначався відповідний рівень знань дітей – високий, середній, низький. Для оцінки рівня розвитку дітей нами були виділені критерії: знання щодо того, що з глини можна ліпити, що вона є м'якою, вміння ліпити з глини ковбаску прямими рухами долонь, вміє ліпити з глини круговими рухами долонь предмети округлої форми.

Діагностика умінь і навичок з ліплення (за Т.С. Комаровою)

1. Знає, що з глини (пластиліну) можна ліпити, що вона м'яка.

Мета: Виявити вміння дітей правильно брати глину, трьома пальцями обох рук (між великим і середнім), щоб не стискаючи сильно, перебирати пальцями, розминати, поділити її на дві частини.

Матеріал : глина, пластилін, дощечка, паперова серветка.

Методика проведення: вихователь пропонує дитині взяти глину, нагадує їй правила роботи з нею. Залежно від умінь дитини дає завдання розім'яти її, поділити на дві частини.

Рівні умінь:

Високий – дитина бере глину без участі (без поправок) вихователя трьома пальцями обох рук, перебирає його пальцями, розминає і ділить на дві частини.

Середній – дитина бере глину правильно трьома пальцями обох рук, розминає її, але не може поділити на частини. За нагадуванням вихователя виправляє помилку.

Низький – дитина за словесною вказівкою вихователя бере глину, розминає її, не може поділити на частини. Всі дії хаотичні.

2. Вміє ліпити з глини ковбаску прямими рухами рук.

Мета: Виявити вміння дитини ліпити з глини ковбаску прямими рухами долонь.

Матеріал: глина, пластилін, дощечка, паперова серветка, іграшка собачка.

Методика проведення: вихователь пропонує дитині зліпити ковбаску-частування для собачки.

Рівні умінь:

Високий – дитина бере глину, розминає її, кладе між долонями і прямими рухами рук формує з глини ковбаску. Позитивно реагує на мотивацію вихователя.

Середній – дитина олівцем бере глину, розминає її, кладе між долонями і методом «пасивного» руху формує ковбаску.

Низький – дитина після повторної словесної вказівки бере глину, намагається сформуванати з неї ковбаску багато разів повторюючи одноманітні, неузгоджені рухи.

3. Вміє ліпити з глини коловими рухами рук предмети округлої форми (м'яч, кулька, колобок).

Мета: Виявити вміння дитини ліпити з глини ковбаску круговими рухами долонь предмети округлої форми.

Матеріал: глина, пластилін, дощечка, паперова серветка, гумовий м'яч.

Методика проведення: вихователь пропонує дитині зліпити м'ячик.

Рівні умінь:

Високий – дитина бере глину, розминає її, кладе між долонями і прямими рухами рук формує з глини м'ячик.

Середній – дитина олівцем бере глину, розминає її, кладе між долонями і методом «пасивного» руху формує м'яч.

Низький – дитина після повторної словесної вказівки бере глину, намагається сформуванати з неї м'яч, багато разів повторюючи одноманітні, неузгоджені рухи.

4. Вміє ліпити з глини ковбаску прямими рухами долонь і з'єднувати її в кільце методом прищипування.

Мета: Виявити вміння дитини ліпити з глини ковбаску прямими рухами долонь і з'єднувати її в кільце методом прищипування.

Матеріал: глина, пластилін, дощечка, паперова серветка, іграшка лялька.

Методика проведення: вихователь пропонує дитині зліпити ковбаску-частування для ляльки.

Рівні умінь:

Високий – дитина бере глину, розминає її, кладе між долонями і прямими рухами рук формує з глини ковбаску, самостійно з'єднує кінці. Позитивно реагує на мотивацію вихователя.

Середній – дитина олівцем бере глину, розминає її, кладе між долонями і методом «пасивного» руху формує ковбаску, за словесними вказівками вихователя з'єднує в кільце.

Низький – дитина після повторної словесної вказівки бере глину, намагається сформувати з неї ковбаску багато разів повторюючи одноманітні, неузгоджені руху, не може з'єднати в кільце.

Результати дослідження занесені до протоколу (див. Додаток Б).

Результати дослідження експериментальної та контрольної групи зображені на діаграмі (Рис. 2.2).

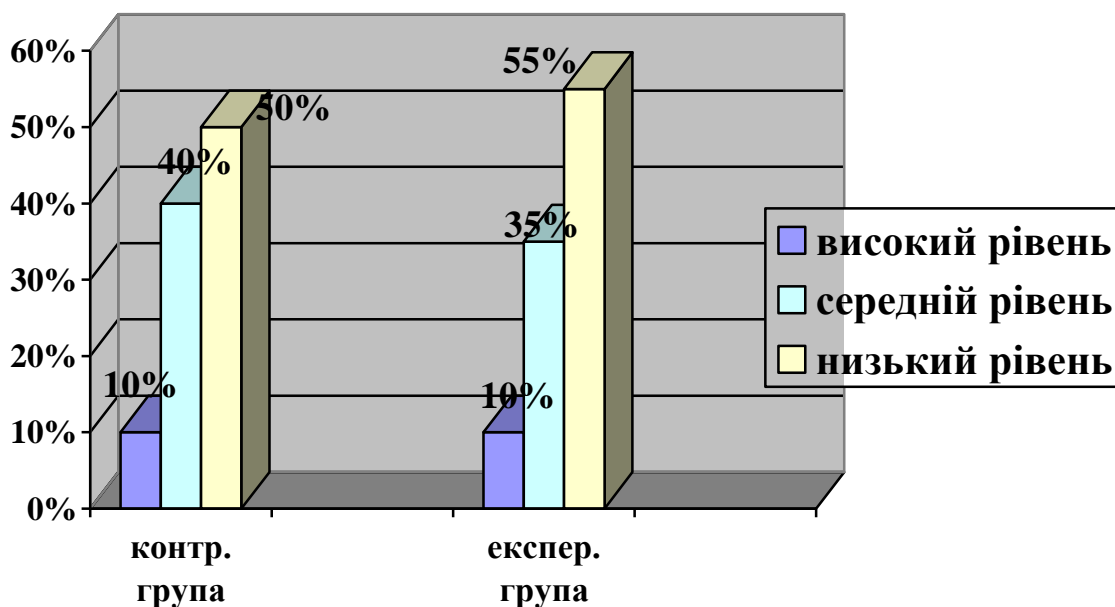

Рис. 2.2 Рівень розвитку умінь з ліплення у дітей третього року життя на констатувальному етапі експерименту

Так в контрольній групі (І молодша «А») було виявлено 2 дітей (10 %) високого рівня умінь з ліплення. Ці діти роботу виконують старанно, спокійно, впевнено беруть глину, розминають її, чітко діють за словесною інструкцією

педагога. Середній рівень був виявлений у 8 малюків (40 %). Ці діти беруть глину, розминають її, але не можуть поділити, діють невпевнено, тому потребують допомоги педагога. У 10 піддослідних (50 %) – низький рівень умінь і навичок з ліплення. Їх рухи є хаотичними, неузгодженими, вони намагаються щось зліпити після повторних словесних інструкцій.

В експериментальній групі (І молодша «Б») високий рівень був діагностований у 2 малюків (10 %), у 7 (35 %) – середній та у 11 дітей (55 %) – низький рівень розвитку умінь з ліплення.

Для того, щоб вивчити специфіку діяльності педагогів щодо організації зображувальної діяльності дітей раннього віку в ЗДО було проведене анкетування педагогів (див. Додаток В). Анкетуванням було охоплено 10 респондентів.

Проаналізуємо результати відповідей вихователів на запропоновані питання анкети.

На запитання «Чи всі діти у Вашій групі люблять малювати?» стверджувально відповіли 90 %. Педагоги відмічають, що заняття з малювання в їх групах проводяться два рази на тиждень. Лише 30 % вважають, що у їх дітей в групі достатньо сформовані образотворчі навички. На заняттях вихователі найчастіше використовують такі прийоми: «показ способу зображення» – 20 %, «бесіда» – 30 %, «ігрові» – 30 %, «використання зразків» – 20 %. Необхідність у додаткових заняттях малюванням вбачають лише 40 % опитаних. При підготовці до занять образотворчою діяльністю педагоги користуються методичними посібниками Т.С. Комарової, Т.Г. Козакової, В.Л. Сухар. Із образотворчих матеріалів для малювання використовують кольорові олівці, гуаш – 70 %, «малювання пальчиками, долоньками» – 30 %. Всі респонденти зазначили, що вважають за необхідне використовувати ігрові прийоми на заняттях з зображувальної діяльності. Найбільш ефективними, на думку педагогів, є наступні ігрові прийоми: «сюрпризний момент» – 40 %, «дидактичні вправи» – 40 %, «обігрування сюжету за допомогою іграшок» – 20 %

Наступним напрямком у вивченні проблеми – анкетування батьків (див. Додаток Д), метою якого було виявлення знань, уявлень і зацікавленості батьків проблемою розвитку зображувальних умінь і навичок дітей. Нас цікавило, чи займаються батьки з дітьми образотворчою діяльністю, створюють для цього оптимальні умови, чи є, на думку батьків, у їхніх малюків бажання і інтерес займатися образотворчою діяльністю, які емоції викликає у них сам цей процес. Нами було опитано 40 батьків.

Відповідаючи на запитання «Чи приділяється достатньо уваги для образотворчої діяльності Вашої дитини?», 62,5 % батьків зазначили, що їх дітям досить занять в дитячому садку 37,5 %. Всі учасники опитування були згодні з тим, що дитину треба навчати образотворчій діяльності. З відповідей батьків нами було встановлено, що більшість дітей – 80 % – малює за власним бажанням, але деякі дорослі беруть ініціативу на себе і пропонують займатися образотворчою діяльністю (9 %). Але є певна кількість батьків – 11 % – чий діти не малюють взагалі вдома. Вдома у всіх дітей є різноманітні матеріали для занять малюванням, але в переважній більшості це кольорові олівці та фломастери – 75 %. Самостійно дозволяють обирати матеріали для малювання лише 37,5 % опитаних. Стежать за поставою дитини під час малювання 82 % респондентів. Певний відсоток батьків – 80 % – вважає, що олівці можна давати з 2-3 років, а щодо фарб, то деякі опитувані (52 %) вважають, що фарби слід давати з 4-5 років. Якщо дитині необхідна допомога в зображенні чогось, то 60 % показують спосіб зображення, малюють разом – 35 %, розглядають доступні дитині картинки, предмети 5 %. Розглядають з дітьми результати її творчої діяльності 75 %, не завжди – 25 %. На запитання «Чи використовує дитина свої малюнки (вироби) в іграх?» стверджувально відповіли 27,5 % опитаних.

Отже аналіз отриманих даних говорить про те, що не у всіх дітей третього року життя в достатній мірі розвинені зображувальні уміння. Опитування педагогів показало, що в усіх ЗДО створені умови для успішного художньо-естетичного розвитку, але не всі вихователі використовують нетрадиційні техніки зображення. Анкетування батьків показало, що в родинях переважна

більшість дітей займається образотворчою діяльністю, але батьки не надають самостійного вибирати дітям засобів зображення. Не всі батьки вважають доцільним давати малюкам фарби для малювання.

2.2. Розроблення та апробація системи роботи зі створення умов для успішного розвитку образотворчої діяльності в закладі дошкільної освіти

Метою формувального експерименту стало проведення цілеспрямованої роботи, спрямованої на створення умов для розвитку образотворчої діяльності раннього віку в закладі дошкільної освіти. З цією метою були проведені заняття з образотворчої діяльності, консультації для педагогів, батьків. Для цього була проведена робота з використання зображувальної діяльності в освітньому процесі дошкільного закладу. З дітьми проводились заняття з малювання, ліплення, аплікації та конструювання (див. Додаток Е).

Так на занятті з малювання «Таємниці дощу» малюки вчилися малювати дощ, передаючи його характер (сильний дощ – суцільні лінії; слабкий дощ – пунктирні лінії), формувати у дітей пізнавальний інтерес до природи; розвивати спостережливість, розумову діяльність; спонукати дітей до експериментування; виховувати позитивне ставлення дітей до співпраці з дорослим, з дітьми, власної діяльності, її результату. Вони були зацікавлені приходом Шепотунчика, який запропонував послухати звуки. Серед почутих звуків діти назвали і звуки дощу. За допомогою нескладного досліду дітям було пояснено звідки береться дощ. В нагоді стали губки, склянки з різною кількістю води. Таким чином діти зрозуміли не тільки чому йде дощ, а й чому він буває слабким і сильним. Після фізкультхвилинки «Хмарка і крапельки» діти закріпили уміння малювати дощик пензликом. Хлопчики малювали сильний дощ, а дівчатка – слабкий. Цей процес викликав захоплення у дітей, але деякі з

них Сашко Г., Кирило Л., Алія Я. малювали не дотримуючись інструкції педагога.

Під час заняття з малювання на тему «Сніжне дерево» у дітей формувались вміння через малюнок передавати характерні риси зими; удосконалювались вміння малювати нетрадиційним способом – пальчиком та губкою (поролоном); продовжувались формуватися вміння розташовувати малюнок на всій площині аркуша, відпрацьовували впевненість рухів під час малювання. Заняття розпочалося з сюрпризного моменту – прихода зайчика, який просив допомогти йому сховатися від вовка і лисиці. За допомогою листка пекінської капусти були зображені дерева, а губки – сніг. Зайчик пограв з дітьми в рухливу гру «Зайчик біленький сидить» і попрощався.

На наступному занятті діти новорічну ялинку прикрашали іграшками, які малювали тампоном з поролону. Педагог зацікавила дітей пропозицією прикрасити новорічні ялинки для іграшок та грою «Додай слівце», в якій потрібно було продовжити речення про зиму, зимові розваги, новорічне свято. Були нагадані правила користування обладнанням на столі для малювання. Активним на занятті були всі діти, окрім Аліни Б., Вови Ш.

Напередодні 8 Березня було проведено заняття з малювання, під час якого поглиблювались знання малюків про зустріч свята, про перші весняні квіти – тюльпани; ознайомити з нетрадиційною технікою малювання – долонькою; закріплювати вміння користуватися фарбою, водою, серветкою; розвивати асоціативно-образне мислення, пізнавальну активність, бажання поєднувати процес малювання з грою; сприяти розвитку індивідуальних творчих здібностей, самостійності, охайності, зосередженості. Спочатку читався вірш про маму, а після чого було запропоновано зробити подарунки для матусь. Під час спостереження за тюльпанами діти за допомогою вихователя звертали увагу на характерні особливості квітів. Після пальчикової гімнастики був пояснений процес малювання квітів за допомогою долоньок.

Під час заняття з ліплення на тему «Печиво для гостей» малюки вчилися передавати форму в ліпленні, ліпити предмети простої форми (кульки) за

допомогою дій – відривання, скочування, сплющування, витягування, проробляючи деталі пальчиком чи стекою, відтворюючи форму предметів та образів докільця; закріплювались знання назв матеріалу та інструментів, використаних на занятті; розвивались вміння виділяти форму, розмір, колір, просторове відношення предметів, створювати найпростіші композиції. Після відгадування загадки про кухаря та бесіди про нього було запропоновано дітям зліпити печиво з тіста для гостей іграшок. Пісня-гра «Калачі» допомогла налаштуватись на роботу, після чого діти знайомилися з властивостями тіста, обстежуючи його. В цьому допомагало художнє слово. Також стежили за тим, щоб діти не квапилися, не губили тісто, розкочували його між долоньками, розплющували між долоньками, прикрашали печиво. Ми заохочували дітей до самостійних дій, підбадьорювали їх, стимулювали до мовного спілкування під час роботи. В кінці заняття проводилась дидактична гра «Дружне чаювання», під час якої діти вчилися сервірувати стіл та закріпили назви посуду.

На наступному занятті з ліплення (тема «Парканчик») малята вчилися передавати форму в ліпленні, ліпити предмети простої форми (палички, ковбаски) за допомогою дій – відривання, розкочування, відтворюючи форму предметів; закріплювали знання назв матеріалу та інструментів, використаних на занятті; розвивали свої вміння щодо виділення форми, розміру, кольору, просторового співвідношення предметів. На початку діти зацікавилися грою «Веселі перетворення», в якій вони зображували свійських тварин в ході читання вірша. Мовленнєва гра «Назви тварин і скажи, хто які звуки видає» допомогла закріпити назви свійських тварин і птахів та звуки, які вони видають. Після чого для малят-звірят пропонувалося змайструймо парканчик на господарському дворі з пластиліну. Після пальчикової вправи малюки ліпили «ковбаски-палички» під спокійний музичний супровід. З дітьми, які почувалися невпевнено (Аліна Б., Оля С., Сашко Г.) здійснювався диференційований підхід: бралися руки дитини і виконувалися дії з пластиліном її руками, коментуючи рухи. Ми стежили, щоб діти не квапилися,

не губили пластилін. Також заохочували дітей до самостійних дій словесно, підбадьорюючи їх.

Цікавим для дітей було заняття з аплікації на тему «Гірлянда для ялинок», під час якого вони продовжували ознайомлюватись з облаштуванням свята – прикрашанням ялинки до Нового року. Малята вчилися наклеювати готові форми (трикутники і прямокутники), чергуючи їх за формою та обираючи самостійно колір. Вони навчалися користуватися в аплікації клеєм-олівцем, наносити клей на зображення, прикладати зображення намащеною клеєм стороною до паперу, наклеювати зображення предметів на папір, придавлюючи його долонею і розгладжуючи серветкою; закріплювалось просторове орієнтування («вище», «нижче», «праворуч», «ліворуч»); розвивати вміння розрізняти поняття («колір», «форма»). Дітям було запропоновано прикрасити гірляндою з прапорців ялинку для іграшок до свята Нового року. В процесі роботи надавалась допомога кожному малюкові або спонукали його до самостійного вибору форми та кольору прапорця, які перед цим діти називали.

На наступному занятті «Збери пірамідку» діти продовжували вчитися наносити клей на зображення, наклеювати його. Дітей зацікавив прихід ляльки Оксанки, яка принесла коробку з іграшками. Діти відгадували загадки про них, називали іграшки, які заховалися в ході дидактичної гри «Якої іграшки не стало». Вони із задоволенням відгукнулися на пропозицію зібрати «пірамідку» із різнокольорових смужечок-кілець та наклеїть її на аркуш паперу. Спочатку ми демонстрували малюкам, як викласти «пірамідку» із різнокольорових овалів різного розміру (найбільший овал внизу, найменший – вгорі), як слід наносити на форму клейстер (розмазувати клейстер від центра до країв рівномірним шаром), прикладати намащеною стороною до аркуша паперу, придавлювати його долонею і розгладжувати серветкою. Труднощі з виконанням роботи спостерігалося у Каті Х., Дарини Ф..

Метою заняття з конструювання («Вежа для кішечки») було вчити будувати вежу з кубиків, накладаючи кубик на кубик. Заняття розпочалося з сюрпризного моменту, коли в гості завітала кішечка і розповіла дітям історію,

як вона пішла гуляти і заблукала, втратила свій будинок. Діти відгукнулися на пропозицію побудувати вежу для того, щоб кішка змогла залізти на неї і відшукати домівку. Показ дій відбувався з одночасним наслідуванням дітьми. Проблеми виникали у Сашка Г., Аліни Б.. Тому використовувався прийом «Рука в руці», яким допоміг цим дітям довести справу до кінця.

Під час заняття з конструювання на тему «Літак» діти удосконалювали вміння знаходити і показувати основні деталі: кубик, цеглинка; формувалось вміння виконувати будівництво літака самостійно за зразком. У дітей розвивалося не тільки логічного і просторового мислення, а й уява, дрібна моторика, розширювався словниковий запас такими словами: літак, крила, хвіст, ніс. Дітей зацікавив приліт папуги, який приніс комп'ютерний диск, на якому була презентація із зображенням літаків і гвинтокрила. Їм сподобалась настільно - друкована гра «Літаки прилетіли», в якій потрібно було розкласти великі літаки на один аеродром, а маленькі – на інший. Діти погодилися на запропоновану пропозицію побудувати свої літаки з будівельного матеріалу. Спочатку діти розглянули будівельний матеріал, назвали його, а після чого відбувся показ з поясненням. Під час роботи у дітей труднощів не виникало, окрім Олега М., Данило Р., які були невпевненими у своїх силах, боялися без педагога розпочинати роботу. Тому їм була надана індивідуальна допомога.

Для батьків проводився семінар-практикум «Використання нетрадиційних методик малювання з дітьми раннього віку в сімейному вихованні» (див. Додаток Ж). Вони отримали унікальну можливість дізнатися, як дитина бачить світ через малюнки, подивитися її малюнки, взяти участь в спільній творчості. Під час першої частини семінару батьки отримали теоретичну інформацію щодо розвитку творчих здібностей дітей раннього віку в образотворчій діяльності, а саме: про особливості залучення дітей до занять з ранніх років, предмети та обладнання, яке є необхідним для занять, отримали поради щодо створення умов для занять образотворчою діяльністю в домашніх умовах. У другій, практичній частині, батьки отримали знання щодо використання нетрадиційних технік малювання та спробували їх. малюки разом

з батьками експериментують. Під час третьої частини батьки разом з дітьми пізнавали властивості і якості різноманітних матеріалів, подорожували по порам року та виконували завдання з використанням нетрадиційних технік зображення.

Для вихователів була проведена групова консультація на тему «Значення образотворчої діяльності для розвитку дітей раннього віку» (див. Додаток Ж), в ході якої вони отримали інформацію про особливості художньо-продуктивної діяльності дітей під час занять та самостійної художньої діяльності, обладнання куточка СХД в групі дітей раннього віку.

Отже, проведена робота сприяла створенню умов для розвитку образотворчої діяльності в групах раннього віку, опануванню дітьми зображувальними вміннями і навичками, вихованню інтересу до занять, традиційних і нетрадиційних технік зображення. Батьки під час практичного семінару отримали інформацію щодо використання нетрадиційних технік в домашніх умовах, а педагоги – розширили свої знання щодо організації занять образотворчою діяльністю в ЗДО.

2.3. Порівняльний аналіз результатів дослідження

Після проведення формувального експерименту в групі було здійснене контрольне діагностування. Задля можливості зіставлення діагностичних даних таке дослідження проводилося за методикою «Клубочки ниток» та діагностики умінь, навичок з ліплення, які використовувались під час констатувального експерименту. Також проводилося повторне опитування педагогів та батьків. Метою контрольного експерименту було проаналізувати результати експериментального дослідження щодо створення умов для організації образотворчої діяльності дітей раннього віку.

Повторне проведення діагностичної методики «Клубочки ниток» в I молодшій групі «А» та I молодшій групі «Б» показало наступне. Так в ЕГ (I молодша група «Б») відбулися певні зміни: високий рівень зображувальних умінь зріс на 10 % і складає 20 %, тобто високий рівень вже мають 4 дитини, середній – на 15 % і складає 55 %, тобто у 11 дітей, а низький знизився на 25 % і складає 25 %, тобто у 5 дітей.

В контрольній групі під час проведення контрольного експерименту значних змін не відбулося.

Дані дослідження були занесені до протоколів (див. Додаток 3).

Порівняльні кількісні дані рівнів сформованості зображувальних умінь під час діагностичної методики у дітей третього року життя контрольних та експериментальних даних відображено в таблиці 2.1

Таблиця 2.1

Динаміка рівнів сформованості зображувальних умінь під час проведення діагностичної методики «Клубочки ниток» з дітьми третього року життя за результатами констатувального та контрольного етапів експерименту

Рівні	Контрольна група			Експериментальна група		
	Констатувальний експеримент	Контрольний експеримент	Динаміка	Констатувальний експеримент	Контрольний експеримент	Динаміка
Високий	15 %	15 %	0	10 %	20 %	+10
Середній	45 %	50 %	+ 5	40 %	55 %	+ 15
Низький	40 %	35 %	- 5	50 %	25 %	- 25

Динаміка наявних змін в рівнях розвитку зображувальних умінь під час діагностичної методики в експериментальних та контрольних групах запропонована на **рисунках 2.2, 2.3.**

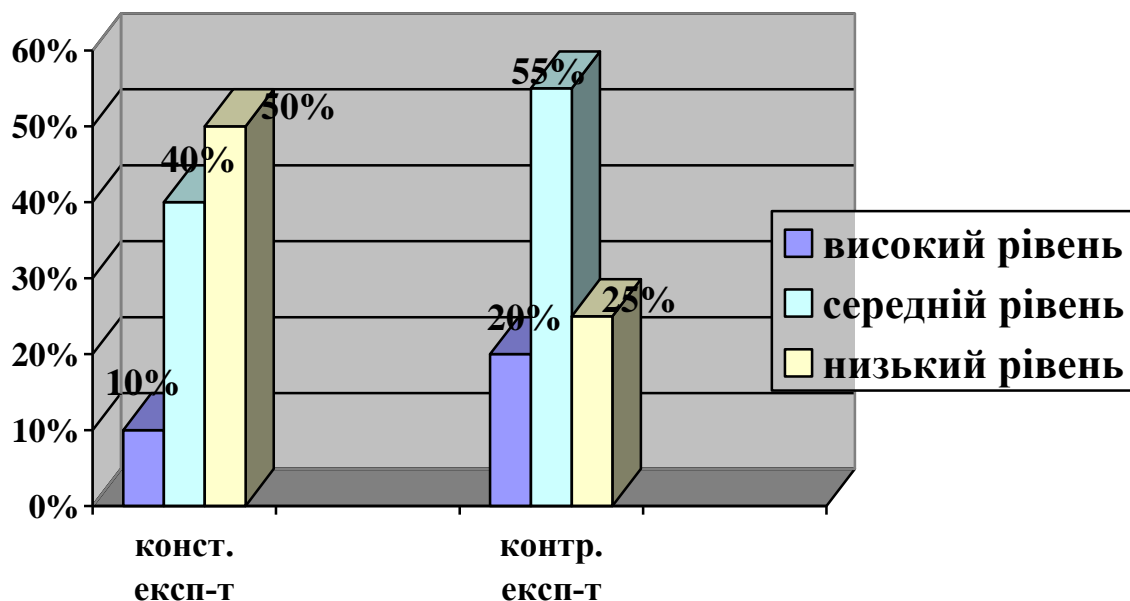

Рис. 2.3 Динаміка рівнів сформованості зображувальних умінь в експериментальній групі

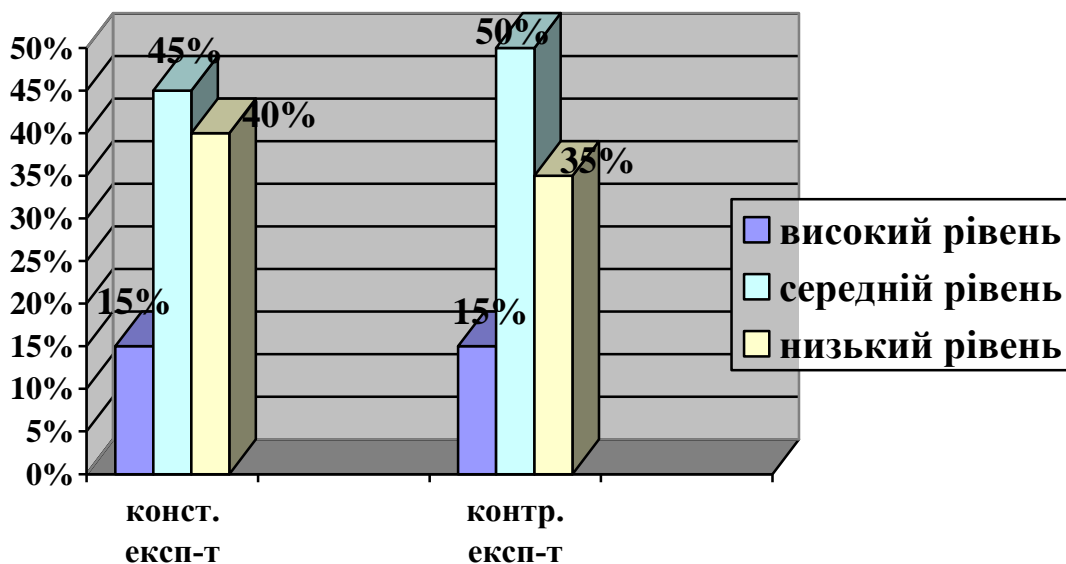

Рис. 2.4 Динаміка рівнів сформованості зображувальних умінь в контрольній групі

Повторне проведення експериментального дослідження щодо виявлення умінь і навичок дітей з ліплення показало певні зміни після проведення

розвивальної роботи. Так в I молодшій групі «Б» (ЕГ) високий рівень зріс на 10 % і складає 20 % (4 дітей), середній – на 25 % і складає 60 % (12 дітей), низький знизився до 20 % (4 дитини). В старшій групі «А» (КГ) істотних змін не відбулося (див. Додаток І).

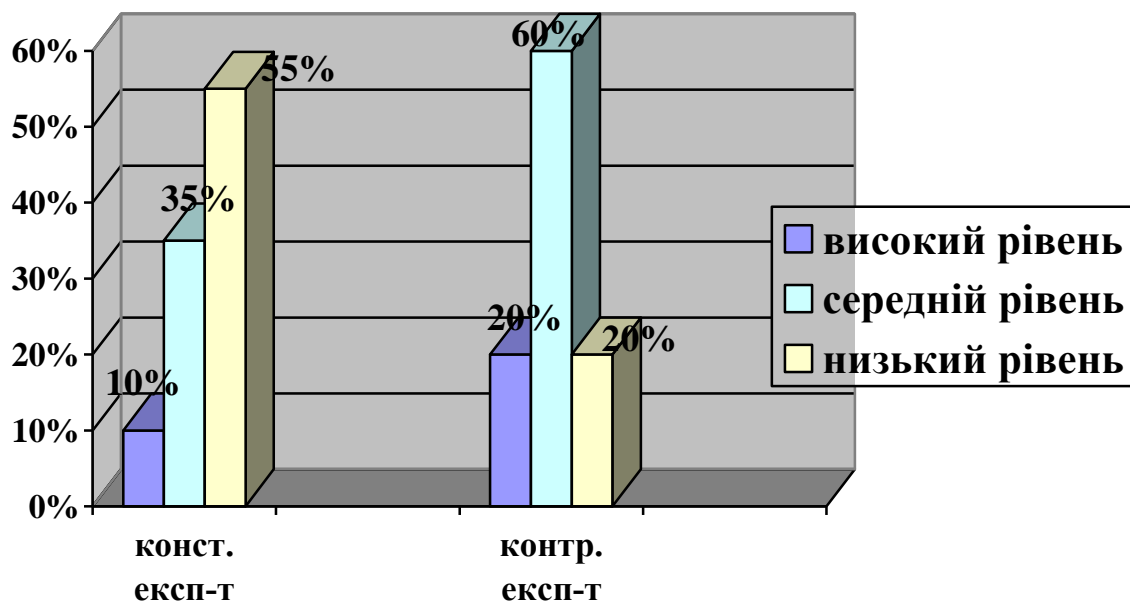

Рис. 2.5 Динаміка рівнів сформованості умінь з ліплення в експериментальній групі

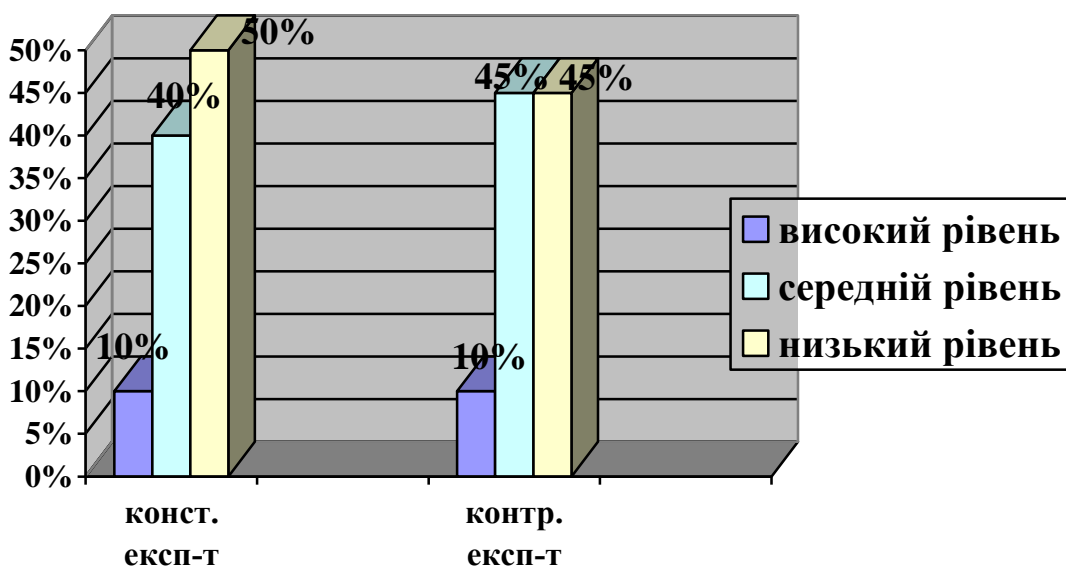

Рис. 2.4 Динаміка рівнів сформованості умінь з ліплення в контрольній групі

Порівняльні кількісні дані рівнів сформованості умінь з ліплення у дітей раннього віку в контрольній та експериментальній групах відображено в таблиці 2.2

Таблиця 2.2

Динаміка рівнів сформованості умінь з ліплення під час проведення експериментального дослідження з дітьми третього року життя за результатами констатувального та контрольного етапів експерименту

Рівні	Контрольна група			Експериментальна група		
	Констатувальний експеримент	Контрольний експеримент	Динаміка	Констатувальний експеримент	Контрольний експеримент	Динаміка
Високий	10 %	10 %	0	10 %	20 %	+10
Середній	40 %	45 %	+ 5	35 %	60 %	+ 25
Низький	50 %	45 %	- 5	55 %	20 %	- 35

Після проведеної розвивально-просвітницької роботи було проведене повторно анкетування вихователів ЗДО та батьків.

Вихователі стверджують, що в їх групах всі діти люблять малювати. 70 % педагогів вважають, що у їх вихованців достатньо сформовані образотворчі навички, що є на 40 % більше ніж під час констатувального експерименту. На 30 % більше вихователів (60 %) стали використовувати ігрові прийоми під час занять та на 20 % більше (60 %) вбачають необхідність у додаткових заняттях. На відміну від констатувального експерименту, де нетрадиційні техніки зображення використовували лише 30 % респондентів, під час контрольного опитування ми побачили, що їх використовують вже 80 % педагогів. З'явилися

зміни при відповіді на запитання про найбільш ефективні ігрові прийоми: так сюрпризний момент вважають ефективним вже 90%, дидактичні ігри – 80 %, а обігрування сюжету за допомогою іграшок – 60 %.

Повторне анкетування батьків показало наступне. У порівнянні з констатувальним експериментом, відповідаючи на запитання «Чи приділяється достатньо уваги для образотворчої діяльності Вашої дитини?», на 25 % більше батьків – 87,5 % – відповіли ствердно. Збільшилась кількість відповідей щодо прояву ініціативи дорослими щодо занять з дітьми образотворчою діяльністю – з 9 % до 45,5 %. З 11% до 5 % знизилась кількість відповідей щодо того, що діти не малюють вдома взагалі. Серед матеріалів, які є вдома для занять, респонденти називають, гуаш, пластилін, маса для ліплення. На 20 % більше – 57,5 % опитаних – стали дозволяти дитині обирати матеріали для занять. Змінився відсоток батьків – 72 %, які вважають, що фарби можна використовувати для малювання дітьми раннього віку. Більше батьків стали надавати допомогу малюкам 85,5 %. З 75 % до 90 % зріс показник щодо відповідей дорослих про розгляд з дітьми результатів творчої діяльності. В іграх виробу і малюнки стали використовувати на 35 % більше опитуваних – 62,5 %.

Отже, можна відзначити позитивний вплив проведеної роботи на рівень сформованості зображувальних умінь дітей третього року життя та умов організації образотворчої діяльності. Відповідно можна зауважити, що створення відповідних умов організації образотворчої діяльності родині та ЗДО позитивно впливає на формування зображувальних умінь у дітей раннього віку.

Висновок до розділу 2

Результати дослідно-експериментальної роботи щодо процесу створення психолого-педагогічних умов розвитку образотворчої діяльності дітей раннього віку в сучасному закладі дошкільної освіти показали певні зміни.

Провівши діагностичну методику «Клубочки ниток», ми з'ясували рівень розвитку зображувальних умінь. Так в першій молодшій групі «А» (КГ) було виявлено 15 % дітей високого рівня зображувальних умінь, 45 % – середнього та 40 % низького рівня. В першій молодшій групі «Б» (ЕГ) було виявлено 10 % дітей з високим рівнем, 40 % – з середнім та 50 % малюків мають низький рівень розвитку зображувальних умінь. Продіагностувавши рівень сформованості умінь і навичок з ліплення ми виявили, що в контрольній групі (І молодша «А») 10 % дітей мають високий рівень умінь з ліплення, середній – 40 %, низький – 50 %. В експериментальній групі (І молодша «Б») високий рівень був діагностований у 10 % малюків, у 35 % – середній та у 55 % – низький рівень розвитку умінь з ліплення.

Анкетування вихователів показало, що у 90 % педагогів освітніх закладів діти люблять малювати, але навички сформовані лише у 30 % дітей. На заняттях вихователі найчастіше використовують такі прийоми: «показ способу зображення» – 20 %, «бесіда» – 30 %, «ігрові» – 30 %, «використання зразків» – 20 %. Для малювання використовують кольорові олівці, гуаш – 70 %, «малювання пальчиками, долоньками» - 30 %. З ефективних ігрових прийомів називають сюрпризний момент, дидактичні вправи.

В ході проведеного опитування батьків ми з'ясували, що 62,5 % батьків вважають, що їх дітям досить занять в дитячому садку. Більшість дітей (80 %) малюють вдома за власним бажанням, а у 11% дорослих не малюють вдома. Лише 37,5 % опитаних дозволяють самостійно обирати матеріали для малювання, а 80 % вважає, що з 2-3 років дітям можна давати тільки олівці. Малюють разом з дитиною 35 % батьків.

З експериментальною групою була проведена система роботи щодо організації образотворчої діяльності для дітей раннього віку, а також проводилась просвітницька робота з батьками та педагогами. Вона включала як проведення занять для дітей з малювання, ліплення, аплікації, конструювання, так і проведення групових консультацій, семінара-практикума для батьків та педагогів, які розширили їх знання щодо створення умов для організації образотворчої діяльності в ЗДО та сім'ї.

Після проведення розвивальної роботи в ЕГ показники змінилися. Під час методики «Клубочки ниток» було виявлено, що низький рівень знизився на 25 %, середній підвищився на 15 %, високий – на 10 %. В КГ зміни виявилися не дуже істотними. Повторне проведення діагностики умінь, навичок з ліплення показало, що в експериментальній групі високий рівень дорівнює 20 %, середній – 60 %, низький – 20 %. В контрольній групі істотних змін не відбулося. Після повторного анкетування в групах всіх педагогів, діти люблять малювати. З 30 % до 70 % зріс відсоток малюків, які на думку педагогів мають сформовані образотворчі навички. Більше вихователів (60 %) використовують ігрові прийоми на заняттях, а нетрадиційні техніки – 80 %. Опитування батьків показало, що збільшилась кількість батьків щодо прояву ініціативи дорослими щодо занять з дітьми образотворчою діяльністю, знизилась кількість відповідей щодо того, що їх діти не малюють вдома взагалі. На 20 % більше опитаних стали дозволяти дитині обирати матеріали для занять та використовують фарби для малювання. Більше батьків стали надавати допомогу малюкам.

Для того, щоб підвищити рівень зображувальних умінь дітей раннього віку ми вважаємо доцільним проводити подальшу систематичну роботу зі створення педагогічних умов для розвитку образотворчої діяльності як вдома так і в закладі дошкільної освіти.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дають підставу зробити такі висновки:

Першим завданням нашого дослідження було здійснити аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми розвитку образотворчої діяльності дітей раннього віку. Важливу роль образотворчої діяльності у формуванні особистості дитини раннього віку відмічали такі видатні вітчизняні педагоги як Казакова Т.Г., Дубровська О. А., Комарова Т.С., Козлова С.А., Космінська В.Б., Сакуліна Н.П. та ін. На їх думку, формування образотворчих навичок слід починати в ранньому дошкільному віці. Заняття образотворчою діяльністю, окрім виконання навчальних завдань, є важливим засобом всебічного розвитку дітей. Образотворча діяльність дітей раннього віку тісно пов'язана з пізнанням навколишнього життя. Дитина продовжує здобувати знання про навколишні предмети, про матеріали, проте її інтерес до матеріалів буде зумовлений прагненням передати в образній формі свої думки, враження від навколишнього світу.

Друге завдання полягало у визначенні психолого-педагогічних умов розвитку образотворчої діяльності дітей раннього віку в дитячому садку. До таких умов відносять появу яскраво вираженого інтересу малюка до образотворчого матеріалу і освоєнням дій з ним, допомога дорослого у оволодінні ним. Важливим є створення комфортного середовища, яке буде стимулювати дитину до творчого процесу, а також використання інноваційних технік в роботі з дітьми. Науковці наголошують на тісному співробітництві між батьками та педагогічним колективом з метою розвитку зображувальних потреб дитини.

Третє завдання передбачало визначити рівень розвитку зображувальної діяльності дітей третього року життя. Було визначено критерії та показники критеріїв сформованості зображувальних умінь. Відповідно до критеріїв та

їхніх показників охарактеризовано три рівні сформованості умінь дошкільників: високий, середній, низький. За результатами методики «Клубочки ниток» було встановлено, що лише 3 дітей контрольної групи (15 %) мають високий рівень, 9 дітей (45 %) – середній, 8 дітей (40 %) – низький. В експериментальній групі у 2 малюків (10 %) – високий рівень, у 8 (40 %) – середній та у 10 (50 %) – низький. Діагностика рівня сформованості умінь і навичок з ліплення показала, що в КГ 2 дітей (10 %) мають високий рівень, середній – 8 (40 %), низький – 10 (50 %). В ЕГ високий рівень був діагностований у 2 малюків (10 %), у 7 (35 %) – середній та у 11 (55 %) – низький рівень. Анкетування педагогів дало змогу показати, що педагоги використовують різноманітні методи і прийоми у своїй роботі, але замало уваги приділяється використанню нетрадиційних технік зображення. З ефективних ігрових прийомів називають сюрпризний момент, дидактичні вправи. Провівши опитування батьки, ми з'ясували, що 62,5 % батьків вважають, що їх дітям досить занять в дитячому садку, а у 11% дорослих діти не малюють вдома. Переважна більшість вважає що з 2-3 років дітям можна давати тільки олівці.

Четвертим завданням було розробити та апробувати систему роботи щодо створення умов для успішного розвитку образотворчої діяльності дітей раннього віку в закладі дошкільної освіти. З дітьми експериментальної групи були проведені заняття з образотворчої діяльності, які сприяли опануванню дітьми зображувальними уміннями і навичками, вихованню інтересу до занять, традиційних і нетрадиційних технік зображення. Для батьків і вихователів проводились групові консультації, семінар-практикуми, в процесі яких вони удосконалили свої знання та отримали нову інформацію щодо організації образотворчої діяльності в дитячому садку та вдома.

П'яте завдання передбачало визначити ефективність впровадженої системи роботи. Після повторного проведення методики «Клубочки ниток» ми побачили наступне: в експериментальній групі низький рівень знизився на 25 %, високий підвищився на 10 %, середній – на 15 %. В контрольній групі істотних змін не відбулося. Провівши діагностування умінь, навичок з

ліплення, ми з'ясували, що в ЕГ високий рівень зріс на 10 %, середній – на 25 %, а низький знизився на 35 %. В контрольній групі значних змін не спостерігалось. Анкетування педагогів показало, що більше педагогів стало використовувати нетрадиційні техніки зображення ігрові прийоми на заняття. На їх думку зросла кількість дітей, які мають сформовані зображувальні уміння. Повторне опитування батьків дало змогу побачити, що збільшилась кількість батьків щодо прояву ініціативи дорослими щодо занять з дітьми образотворчою діяльністю, знизилась кількість відповідей щодо того, що їх діти не малюють вдома взагалі. Вже більше батьків використовують фарби та надають допомогу дітям.

Виходячи з аналізу дослідно-експериментальної роботи, можна прийти до висновку, що наша гіпотеза про те, що процес розвитку образотворчої діяльності дітей раннього віку в закладі дошкільної освіти буде успішним при дотриманні ряду умов: створення комфортного середовища, яке буде стимулювати дитину до творчого процесу, використання інноваційних технік в роботі з дітьми, тісне співробітництво між батьками та педагогічним колективом щодо розвитку зображувальних потреб дитини підтвердилась.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананьев Б.Г. Избранные психологические труды: В 2-х т. Т.1. Москва: Педагогика, 1980. 232 с.
2. Бабій І. Образотворча діяльність як засіб сенсорного розвитку дітей. URL: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/handle/6789/4521> (дата звернення 05. 11. 2019).
3. Базовий компонент дошкільної освіти / упоряд. та голов. ред. А.М. Богуш. Київ, 2012. 30 с.
4. Бапранова В.В. Сутність образотворчої діяльності. Наука і освіта. 2012. № 8. С. 11-14.
5. Бідюк В.М. Значення образотворчої діяльності для розвитку дітей раннього віку. URL: <http://leleka.rv.ua/znachennya-obrazotvorchoyi-diyal-nosti-dlya-rozvytku-ditey-rann-ogo-viku.html> (дата звернення 03. 03. 2020).
6. Венгер А.Л. Восприятие и обучение (дошкольный возраст). URL: <https://www.twirpx.com/file/900676/> (дата звернення 09. 11. 2019).
7. Вершинина Н.А. Вклад ученых XX века в изучение проблем изобразительной деятельности детей дошкольного возраста: Гносеологическая модель развития. СПб.: ЛЕМА, 2008. 153 с.
8. Ветлугина Н. А. Эстетическое воспитание в детском саду. URL: <https://www.twirpx.com/file/2746043/> (дата звернення 10. 11. 2019).
9. Выготский Л.С. Вопросы детской психологии. СПб.: СОЮЗ, 1997. 224с.
10. В'юнник В.О., Ханіна О.Г., Чернишова Л.В. Мій конспект. 3-й рік життя. I півріччя. Харків: Вид. група «Основа», 2014. 134 с.
11. В'юнник В.О., Ханіна О.Г., Чернишова Л.В. Мій конспект. 3-й рік життя. II півріччя. Харків: Вид. група «Основа», 2014. 134 с.
12. Горошко Н.А. Зображувальна діяльність у дошкільних навчальних закладах: малювання, ліплення, аплікація. Х.: Ранок, 2007. 224 с.
13. Григорьева Г.Г. Игровые приемы в обучении дошкольников изобразительной деятельности. М.: Просвещение, 1995. 61 с.

14. Григорьева Г.Г. Развитие дошкольника в изобразительной деятельности. М.: Педагогика, 1999. 344 с.
15. Гуріна З. В. Психологічні особливості становлення особистості дитини раннього віку. URL: visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=386 (дата звернення 15. 11. 2019).
16. Демчик К.І. Організація образотворчої діяльності дошкільників (через призму оновленого змісту Базового компонента дошкільної освіти. Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Сучасні тенденції у розвитку науки та освіти» (24 березня 2016 р.). Кам'янець-Подільський: Рута, 2016. С. 27-31.
17. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту О.В. Огнев'юк, К.І. Волинець. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 492 с.
18. Доронова Т.Н. Художественное творчество детей 2-8 лет. М.: Просвещение, 2015. 192 с..
19. Запорожец А. В. Значение ранних периодов детства для формирования детской личности. Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии. М.: Институт практ. психологии, 1996. С.84-86.
20. Запорожец А.В., Эльконин Д.Б. Психология детей дошкольного возраста. М. Просвещение, 1994. 352 с.
21. Ермолаева М.В. Психология развития. М.: Московский психолого-социальный институт, НПО МОДЭК, 2003. 376 с.
22. Ігнатюк І.О. Розвиток творчих здібностей дітей в образотворчій діяльності. URL:<https://naurok.com.ua/posibnik-rozvitok-tvorchih-zdibnostey-ditey-v-obrazotvorchiy-diyalnosti-18043.html> (дата звернення 12. 03. 2020).
23. Казакова Т.Г. Теория и методика развития детского изобразительного творчества. М.: Владос, 2006. 256 с.
24. Комарова Т.С. Детское художественное творчество. М.: Академия, 2006. 98с.
25. Комарова Т.С., Савенко А.М. Коллективное творчество детей. М.: Академия, 2008. 318с.

26. Кондратюк О.А. Конспект відкритого заняття з зображувальної діяльності «Сніжне дерево». URL: <http://metodportal.com/node/44035> (дата звернення 25. 02. 2020).
27. Кононко О. Л. Особистісне зростання у ранньому віці: суть та умови сприяння. Дошкільне виховання. 2006. № 10. С. 3–7.
28. Костюк С. Естетичне виховання дошкільника – складова гармонійного розвитку дитини. URL: <https://ird.npu.edu.ua/files/kostyk.pdf> (дата звернення 28. 01. 2020).
29. Кривоніс М. Л., Дроботій О. Л. Образотворча діяльність. Ранній вік. Х.: Вид-во «Ранок», 2015. 160 с.
30. Ликова І.О. Образотворча діяльність в дитячому садку, ранній вік. Х.: Вид-во «Ранок», 2008. 158 с.
31. Луговська В.О. Нетрадиційні техніки навчання в образотворчому мистецтві для дошкільнят раннього віку. URL: <https://vseosvita.ua/library/netradicijni-tehniki-navcanna-v-obrazotvorcomu-mistectvi-dla-doskilnat-rannogo-viku-25954.html> (дата звернення 15. 03. 2020).
32. Мухина В.С. Детская психология. URL: <https://www.twirpx.com/file/2686433/> (дата звернення 20. 12. 2019).
33. Масару І. Після трьох вже пізно. Київ: Сварог, 2020. 152 с.
34. Обухова Л.Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы. URL: [http://psychlib.ru/mgppu/ODe/ODe-001.htm#\\$p1](http://psychlib.ru/mgppu/ODe/ODe-001.htm#$p1) (дата звернення 29. 01. 2020).
35. Особливості організації навчально-виховного процесу в групах раннього віку. URL: http://skviravo.ucoz.ru/dns1/osoblivosti_organizaciji_v_grupakh_ran (дата звернення 20. 12. 2019).
36. Педан М.В. Організація освітнього процесу від вересня до травня. Ранній вік. Харків: Вид-група «Основа», 2014. 303 с.
37. Рагозіна В.В. Дитина раннього віку: особливості розвитку. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis (дата звернення 10. 11. 2019).

38. Рагозіна В. В. Раннє дитинство у світі. Вісник Інституту розвитку дитини : збірник наукових праць. Київ : Видавництво Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, 2015. Вип. 37. С. 83–95.
39. Рагозіна В.В. Технологія художньо-естетичного розвитку дітей 1-3 років на прикладі авторських альбомів з художньої творчості дошкільників. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/709355/1> (дата звернення 02. 02. 2020).
40. Ранній розвиток дитини – право кожного: зб. матеріалів Всеукраїнського форуму (м. Київ, 20 квітня 2019 р.) Міністерство освіти і науки України, Національний еколого-натуралістичний центр. К.: НЕНЦ, 2019. 123 с.
41. Сакулина Н.П., Комарова Т.С. Методика обучения изобразительной деятельности и конструированию. URL: <https://www.twirpx.com/file/1674592/> (дата звернення 02. 02. 2020).
42. Сухорукова Г.В., Дронова О.О., Голота Н.М., Янцур Л.А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. К.: Слово, 2010. 376 с.
43. Тихеева Е.И. Развитие речи детей (раннего и дошкольного возраста. URL: <https://www.twirpx.com/file/290829/> (дата звернення 02. 02. 2020).
44. Тихонова. О.Г. Рисование детей третьего года жизни: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Инс-т общего образования МО. Москва, 1992. 36 с.
45. Флєрина Е.А. Изобразительное творчество детей дошкольного возраста. URL: <https://www.twirpx.com/file/356178/> (дата звернення 22. 03. 2020).
46. Флєрина Е. А. Основные принципы художественного воспитания детей. Дошкольное воспитание. 2009. № 7. С. 8-13.
47. Янушко Е.А. Рисование с детьми раннего возраста. М.: «Мозаика-Синтез», 2006. 237 с.

ДОДАТКИ

Протокол № 1

Назва методики: «Клубочки ниток» (констатувальний експеримент)

Вікова група: I молодша «А»

№ з\п	П.І. дитини	Критерії сформованості зображувальних умінь і навичок				Загальний рівень
		Технічні уміння і навички	Опанування формоутворюючими рухами	Самостійність виконання роботи	Зацікавленість	
1	Кирило Б.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	3 (В)	Середній
2	Ліза Б.	3 (В)	3 (В)	2 (С)	3 (В)	Високий
3	Арсеній В.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
4	Стас Є.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький
5	Саша Є.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
6	Артем З.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
7	Настя І.	3 (В)	3 (В)	3 (В)	3 (В)	Високий
8	Неоніла К.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	3 (В)	Середній
9	Єгор К.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
10	Іван К.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
11	Настя П.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
12	Владік П.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
13	Артем Р.	3 (В)	3 (В)	3 (В)	3 (В)	Високий
14	Сашко С.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
15	Данило Ч.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
16	Ліза Т.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
17	Аріна Ф.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький
18	Артем Ф.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
19	Данило Х.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
20	Ігор Ш.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький

Протокол № 2

Назва методики: «Клубочки ниток» (констатувальний експеримент)

Вікова група: I молодша «Б»

№ з\п	П.І. дитини	Критерії сформованості зображувальних умінь і навичок				Загальний рівень
		Технічні уміння і навички	Опанування формоутворюючими рухами	Самостійність виконання роботи	Зацікавленість	
1	Аліна Б.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
2	Сашко Г.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький
3	Даня Г.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
4	Микита Є.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
5	Сося З.	3 (В)	3 (В)	3 (В)	3 (В)	Високий
6	Аліса К.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
7	Олег М.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький
8	Катя М.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
9	Карім О.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
10	Оля С.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
11	Кирило Л.	2 (С)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький
12	Таня Н.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
13	Маша О.	3 (В)	3 (В)	3 (В)	3 (В)	Високий
14	Уля П	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
15	Вова Ш.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький
16	Данило Р.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
17	Мілана С.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
18	Дарина Ф.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
19	Катя Х.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
20	Алія Я.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький

Умовні позначки:

3 бали - високий,

2 бали – середній,

1 бал – низький рівень.

Протокол № 3

Назва методики: Діагностика умінь і навичок з ліплення (за Т.С. Комаровою)
(констатувальний експеримент)

Вікова група: I молодша «А»

№ з\п	П.І. дитини	Критерії умінь і навичок				Загальний рівень умінь, навичок
		Знає, що з глини можна ліпити	Вміє ліпити ковбаску прямим рухами долонь	Вміє ліпити з глини коловими рухами рук предмети округлої форми	Вміє ліпити з глини ковбаску прямими рухами долонь і з'єднувати її в кільце методом прищипування.	
1	Кирило Б.	С	Н	Н	Н	Низький
2	Ліза Б.	В	В	С	В	Високий
3	Арсеній В.	С	С	С	С	Середній
4	Стас Є.	Н	Н	Н	С	Низький
5	Саша Є.	Н	Н	Н	Н	Низький
6	Артем З.	В	С	С	С	Середній
7	Настя І.	В	В	В	В	Високий
8	Неоніла К.	С	С	С	В	Середній
9	Єгор К.	Н	Н	Н	Н	Низький
10	Іван К.	С	С	С	С	Середній
11	Настя П.	Н	Н	Н	Н	Низький
12	Владік П.	Н	Н	Н	Н	Низький
13	Артем Р.	В	С	С	С	Середній
14	Сашко С.	С	С	С	С	Середній
15	Данило Ч.	Н	Н	Н	Н	Низький
16	Ліза Т.	С	В	С	С	Середній
17	Аріна Ф.	Н	Н	Н	С	Низький
18	Артем Ф.	С	С	С	С	Середній
19	Данило Х.	Н	Н	Н	Н	Низький
20	Ігор Ш.	Н	Н	Н	С	Низький

Протокол № 4

Назва методики: Діагностика умінь і навичок з ліплення (за Т.С. Комаровою)
(констатувальний експеримент)

Вікова група: I молодша «Б»

№ з/п	П.І. дитини	Критерії умінь і навичок				Загальний рівень умінь, навичок
		Знає, що з глини можна ліпити	Вміє ліпити ковбаску прямим рухами долонь	Вміє ліпити з глини коловими рухами рук предмети округлої форми	Вміє ліпити з глини ковбаску прямими рухами долонь і з'єднувати її в кільце методом прищипування.	
1	Аліна Б.	Н	Н	Н	Н	Низький
2	Сашко Г.	Н	Н	Н	С	Низький
3	Даня Г.	С	В	С	С	Середній
4	Микита Є.	С	В	С	С	Середній
5	Соня З.	В	В	В	В	Високий
6	Аліса К.	С	С	С	С	Середній
7	Олег М.	Н	Н	Н	С	Низький
8	Катя М.	Н	Н	Н	Н	Низький
9	Карім О.	С	С	С	С	Середній
10	Оля С.	Н	Н	Н	Н	Низький
11	Кирило Л.	С	Н	Н	С	Низький
12	Таня Н.	С	В	С	С	Середній
13	Маша О.	В	В	В	В	Високий
14	Уля П	С	С	С	С	Середній
15	Вова Ш.	Н	Н	Н	С	Низький
16	Данило Р.	Н	Н	Н	Н	Низький
17	Мілана С.	С	В	С	С	Середній
18	Дарина Ф.	Н	Н	Н	Н	Низький
19	Катя Х.	С	Н	Н	Н	Низький
20	Алія Я.	Н	Н	Н	С	Низький

АНКЕТА ДЛЯ ВИХОВАТЕЛІВ

Шановні вихователі! Дана анкета допоможе виявити знання, уявлення і Вашу зацікавленість проблемою розвитку графічних умінь і навичок дітей.

Серед пропонованих варіантів відповідей, на кожне питання, відзначте, будь ласка, один або кілька відповідних Вашої думки.

1) Чи всі діти у вашій групі люблять малювати?

- Так

- Ні

2) Скільки раз на тиждень проводяться заняття з малювання у Вашій групі?

- один

- два

- більше двох

3) Чи достатньо добре у дітей сформовані образотворчі навички та вміння, що відповідають віку?

- Так

- Ні

4) Які прийоми найчастіше Ви використовуєте на заняттях малюванням?

- розгляд ілюстрацій

- показ способу зображення

- бесіда

- використання зразків педагога

- прийом повтору зображення - виконання формоутворюючих рухів рукою в повітрі

- ігрові

5) Чи є необхідність в додаткових заняттях малюванням?

- Так

- ні –

6) Перерахуйте, будь ласка, основну методичну літературу (назва, автор), якій Ви користуєтеся при підготовці до занять з малювання?)

7) Які образотворчі матеріали Ви зазвичай використовуєте на заняттях малюванням?

8) Як Ви вважаєте, чи є необхідність у використанні ігрових прийомів на заняттях малюванням?

- Так

- Ні

- сумніваюся у відповіді

9) Які ігрові прийоми найбільш ефективні?

- створення ігрової ситуації

- обігрування сюжету за допомогою іграшок

- дидактичні ігри

- ігрові вправи

- сюрпризні моменти - використання ігрових форм впливу на дітей при виконанні завдання інше

Дякуємо Вам за допомогу в нашому дослідженні!

АНКЕТА ДЛЯ БАТЬКІВ

Шановні батьки! Дана анкета допоможе виявити знання, уявлення і Вашу зацікавленість проблемою розвитку графічних умінь і навичок дітей.

Серед пропонованих варіантів відповідей, на кожне питання, відзначте, будь ласка, один або кілька відповідних Вашої думку.

1) Чи приділяється достатньо уваги для образотворчої діяльності Вашої дитини?

- дитина малює вдома
- відвідує гурток малювання або ізостудії
- йому досить занять в дитячому садку

2) Чи треба навчати дитину образотворчої діяльності?

- Так
- Ні
- Важко відповісти

3) Ваша дитина частіше малює:

- за власним бажанням
- за Вашою пропозицією
- не малює взагалі

4) Які матеріали для занять малюванням є у Вас вдома:

- акварель
- пензлики

- кольорові олівці
- гуаш
- фломастери
- воскові крейди
- альбоми
- інше

5) Чи стежите В за тим, як сидить Ваша дитина за столом, під час малювання?

- Так
- Ні

6) Чи надаєте Ви дітям самостійно вибирати матеріали для малювання?

- Так
- Ні
- не завжди

7) Як Ви вважаєте з якого віку можна давати дітям:

- олівці з.....
- фарби з
- важко відповісти

8) Якщо дитині необхідна допомога в зображенні чогось Ви:

- показуєте спосіб зображення
- розглядаєте доступні дитині картинки, предмети
- застосовуєте ігрові прийоми

- малюєте разом (співтворчість)

інше

9) чи розглядаєте Ви з дитиною результати їх творчої діяльності?

- Так

- Ні

- не завжди

10) Чи використовує дитина свої малюнки / вироби в іграх?

- Так

- Ні

Дякуємо Вам за допомогу в нашому дослідженні!

Конспекти занять з зображувальної діяльності для дітей I молодшої групи

Заняття з малювання

Тема: Таємниці дощу.

Мета: пояснити причини виникнення дощу; вчити малювати дощ, передаючи його характер (сильний дощ – суцільні лінії; слабкий дощ – пунктирні лінії), вчити прикладати кисть всім ворсом до паперу; формувати у дітей пізнавальний інтерес до природи; розвивати спостережливість, розумову діяльність; спонукати дітей до експериментування; виховувати позитивне ставлення дітей до співпраці з дорослим, з дітьми, власної діяльності, її результату, сприяти створенню у дітей радісного емоційного настрою.

Обладнання:

- роздатковий матеріал: комплект для експериментування за кількістю дітей: таця, губка, дві кольорові склянки з різною кількістю води, глибока тарілка, серветки для рук;
- комплект для малювання за кількістю дітей: пензлики, маленький посуд з фарбою, підставка для пензлика, баночка для миття пензлика, альбомний аркуш.
- демонстраційний матеріал: комплект картинок «Ознаки осені», аудіозапис «Шум дощу», мольберт, дидактична іграшка-подушка «Шепотунчик».

Хід заняття

I. Вступна частина.

(Звучить аудіозапис «Шум дощу». Діти встають перед вихователем півколом).

Вихователь: Діти, сьогодні у нас в гостях наш друг Шепотунчик. А чому ви такі похмурі? Давайте ми посміхнемось Шепотунчику, один одному і скажемо все разом: «Зійшло сонечко – ура! Нам займатися пора!» (Діти повторюють за вихователем).

II. Основна частина.

В.: Малята, а що ж це шумить?

Діти: (Машина проїжджає. Вітер на вулиці шумить. Дощ іде.)

В.: Вірно! Молодці! Це шумить дощ.

Дощик, дощик, досить лити.

Малих діточок мочити! (Шум дощу припиняється)

В.: Діти, а ви знаєте звідки береться дощик?

Діти: (З неба капає. З хмаринки береться.)

В.: Так, з хмаринки. А ви знаєте, як він з'являється в хмаринці?

Діти: (Я не знаю. І я не знаю, але хочу дізнатися.)

В.: Діти, наш друг Шепотунчик люб'язно погодився допомогти нам дізнатися таємниці чарівного дощу. Він запрошує нас до столів. (Діти підходять до столів, на яких стоять таці з губками, склянки з водою і глибокі тарілочки)

В.: Саша, скажи будь ласка, що у нас на підносі? .

Дитина: Губки.

В.: Вірно. А як ви думаєте, на що схожа губка?

Діти: (цеглинка, на хмаринку).

В.: Правильно, молодці! Вона схожа на хмарку. А хмаринка складається з крапельок. Стисніть її і подивіться, тече з «хмаринки» водичка чи ні? (Діти беруть губку-хмаринку і стискають в руці).

В.: Чому не йде водичка?

Діти: (немає в ній водички, губка суха).

В.: Правильно, губка-хмаринка суха. В хмаринці дуже-дуже мало крапельок зібралось і тому дощик не йде. Покладіть свою хмаринку на тарілочку. Перед вами стоять по 2 стаканчика. А якого кольору склянки?

Діти : (1 стакан білий, другий - червоний).

В.: Молодці, правильно. А скільки води в білому стаканчику, малята?

Діти: (трошки, мало).

В.: А в червоному стаканчику?

Діти: (повний стакан, багато).

В.: Так, у білому стаканчику мало води, а в червоному – багато. Візьміть білий стаканчик і вилийте воду на вашу губку-хмаринку. Щоб допомогти хмаринці просочити хмаринку, натисніть на неї пальчиками. Діти, а що станеться, якщо ми підніmemo і відіжmemo хмаринку?

Діти: (нічого не станеться; почне капати вода).

В.: А давайте перевіримо. Підніміть свою хмаринку-губку і відіжміть. (Діти перевіряють свої припущення дослідницьким шляхом).

В.: Виходить дощик. Марійка, скажи, будь ласка, який дощик у тебе вийшов: сильний чи слабкий?

Марійка: Слабкий.

В.: Покладіть губку-хмаринку знову на тарілочку. Візьміть червоний стаканчик і вилийте з нього всю воду на хмаринку. Натисніть на неї пальчиками, просочіть водою. Що тепер станеться, якщо хмаринку віджати?

Діти: (поллється багато води).

В.: А чому багато води поллється?

Діти : (бо губка просочила багато води).

(Діти перевіряють свої припущення).

В.: Вірно, діти. Подивіться, як багато крапельок води зібралось в губці! Крапельки стають занадто важкими для хмаринки і випадають дощем. А тепер який дощ вийшов?

Діти: (великий; сильний).

В.: Так, сильний. Такий дощ називається проливний. Ось так, зберуться крапельки разом в хмаринці, а коли їм стає затісно, тікають з хмаринки на землю, падають дощем. Спасибі нашому Шепотунчику, він допоміг нам дізнатися, які таємниці зберігає чарівний дощик. І давайте ми з Шепотунчиком пограємо. Гра називається «Хмарка і крапельки»

Физкультхвилинка. (Проводиться рухлива гра «Хмарка і крапельки». Діти-крапельки, вихователь-хмара.

В.: Крапельки-краплинки,

Спали у хатинках,

Білесеньких хмаринках.

Хмарка похитнулась,

Крапельки проснулись

Й полетіли вниз.

Крапельки летіли

Землю напоїли.

Але мама-хмарка

Стала сумувати

Вирішила діточок до себе позвати.

Сонце засвітило

Краплі в пар перетворило,

І додому полетіли.

В.: А тепер, діти, сідайте на стільчики і ми з вами намалюємо дощ. Я пропоную дівчаткам намалювати слабкий дощ, а хлопчикам – сильний дощ. (Діти сідають за столи, на яких приготовлені пензлики, фарби, альбомний аркуш паперу. На аркуш паперу приклеєна заздалегідь блакитна хмаринка).

В.: Малята, що ви бачите на своєму листочку?

Діти. : (Блакитне небо, блакитна хмаринка).

В.: Правильно, хмаринку. А тепер все візьміть пензлик трьома пальцями так, щоб він перебував у вертикальному положенні. Дерев'яна паличка у пензлика дивиться в стелю. Обережно набираємо фарбу синього кольору на пензлик і прикладаємо його всім ворсом до паперу. Дощ падає зверху, тому починаємо малювати зверху-донизу в повільному темпі. Дівчатка малюють промовляючи «кап, кап, кап» пунктирні лінії. А хлопчики малюють суцільні лінії не відриваючи пензлика від листа. (Вихователь на мольберті малює сильний і слабкий дощ).

(Поки діти малюють, вихователь розповідає вірші. Звучить аудіозапис «Шум дощу»).

В 1. З хмари дощик на землю упав.

Довго все навкруги поливав.

Крапав, крапав і перестав,
На доріжках калюжею став.

III. Заключна частина.

(Виставка малюнків).

В.: Подивіться, дітки, на свої малюнки. У вас вийшла чудова картина природи!
Молодці!

В.: А тепер, скажіть-но мені, яку таємницю дощу ми розкрили разом з нашим другом Шепотунчиком?

4. В.: Вірно! І давайте свої малюнки ми подаруємо на пам'ять Шепотунчику.
(Діти за бажанням дарують малюнки Шепотунчику).

Тема: «Сніжне дерево» (нетрадиційне малювання)

Мета: формувати вміння дітей через малюнок передавати характерні риси зими; удосконалювати вміння малювати нетрадиційним способом – пальчиком та губкою (поролоном); продовжувати формувати вміння розташовувати малюнок на всій площині аркуша ,відпрацьовувати впевненість рухів під час малювання, вільне переміщення руки. Розвивати естетичний смак, просторові уявлення; створювати інтерес до процесу і результату малювання. Виховувати доброзичливе ставлення та бажання допомагати іншим.

Матеріал: іграшка – зайчик; листя пекінської капусти, клейонки, серветки, губки та аркуші блакитного двустороннього паперу на кожну дитину, аудіозапис.

Хід заняття

I. Вступна частина.

Стук у двері. До дітей в гості завітав біленький зайчик.

Зайчик: - Добрий ранок! А куди це я потрапив?

Вих-ль: -До нас у гості, у групу.

З:- Скільки тут діток, а я хочу з вами погратися.

Вих-ль: - Тож давай пограємось. У яку гру?

З:- Ні-ні! Тут грати небезпечно, адже я білий-білий і мене неодмінно помітить

лисиця або вовк. Що ж мені робити?

Вих: - Не журись, зайчику, ми тобі допоможемо. Адже так, дітки? (Відповідь дітей). Ми для тебе створимо засніжений ліс де лисичка і вовк тебе не помітять. Згоден?

Вих: - Дітки, а щоб зайчику допомогти ми намалюємо засніжене дерево і кучугури снігу, щоб зайчик був не помітним.

II. Основна частина.

Показ вихователем зразка малюнка.

- Діти ви бачите перед собою великий аркуш паперу та листочки капусти. Вам потрібно губкою замалювати листочок, перегорнути та накласти на аркуш, притиснути та зняти його.

Звучить музика з м/ф Маша і ведмідь» -«Справиться со своей фантазией».

– І з'явилося дерево, а під ним домальовую губкою кучугури снігу. Відкладаю губку, в тарілочку, і пальчиком домальовую, як тихо падає сніжок, по всьому аркушу.

Перш ніж почати працювати діти підкочують рукава та одягають фартушки і сідають за столи.

Самостійна робота дітей за столами.

-Дітки, подивіться уважно на свої малюнки, що ви там бачите? (Відповіді дітей)

Після закінчення роботи діти витирають руки вологими серветками.

III. Заключна частина.

– Адже в лісі, де живе зайчик, дуже багато дерев. Візьміть свої малюнки і розкладіть по столиках на килимочку, щоб захистити його.

Рухлива гра «Зайчик біленький сидить»

Діти – «зайчики» сидять у колі, всередині якого – вихователь із зайчиком і промовляє:

Ось біленькі зайчики сидять,

Вони вушками ворують.

(Діти ворують долонями, приставивши їх до голови).

Ось, так, ось так-

Вони вушками ворушать.

(Діти ворушать пальцями).

Їм холодно сидіти,

Треба лапоньки погріти.

(Діти піднімаються і стоячи плещуть у долоньки).

Вже набридло їм стояти,

Треба трохи пострибати.

Стриб, стриб, стриб, стриб!

Треба трохи пострибати.

(Діти стрибають на обох ногах).

Ведмедик зайчиків налякав,

Зайчики стриб-стриб і пострибали. Гра повторюється 2 рази.

- Зайчику, цей ведмедик зовсім не злий. Він добрий. Підійдемо до нього.

Ведмедик:- А я зайчик хочу з тобою дружити та показати свій будинок.

Зайчик:- Я згоден. У мене з'явився новий друг! До побачення.

Тема: Новорічна ялинка

Мета: поглиблювати знання малюків про навколишній світ – Новорічні свята; навчати прийомів малювання – тампонування поролоном; закріплювати вміння користуватися тампоном, фарбою, водою, серветкою; розвивати пізнавальну активність, бажання поєднувати процес малювання з грою; сприяти розвитку самостійності, охайності, зосередженості; виховувати цікавість до занять з малювання, бажання малювати.

Матеріал: 1/4 листа ватману з намальованою ялинкою; фарби; поролонові тампони; баночки з водою; серветки.

Хід заняття

I. Вступна частина

Вихователь читає вірш.

На гостину просимо

У вогнях ялиночка в новорічний час,

На гілках ялиночки тисячі прикрас.

Ми довкіл ялиночки водимо танок.

На гостину просимо геть усіх діток.

(Г. Алексєєва)

Дидактична гра «Додай слівце»

Вихователь читає дітям початок речення і пропонує закінчувати його, додаючи останнє слово.

- Прийшла зимонька, і випало багато білого... *(снігу)*.
- Пухнастий сніг укрит усю... *(землю)*.
- Діти взимку катаються з гірки на... *(санчатах, лижах)*.
- Малюки зліпили із снігу снігову... *(бабу, фортецю)*.
- На Новорічне свято ми прикрашаємо зелену... *(ялинку)*.
- Біля ялинки всі ми... *(танцюємо, співаємо, граємо, читаємо вірші)*.
- На свято Нового року діткам приносить подарунки... *(Дід Мороз)*.
- Дід Мороз дарує нам... *(іграшки, солодоці)*.
- Свої подарунки Дід Мороз приносить у великому... *(мішку)*.

II. Основна частина

Діти, незабаром свято Новий рік, а у іграшок немає святкової ялинки!

- Прикрасьмо новорічну ялинку для іграшок, щоб у них теж настало свято!

- Діти, ходімо у нашу художню майстерню і підготуємося до малювання.
- Підготуємо наші пальчики до роботи.

Пальчикова гімнастика

Спочатку діти показують пальчики, а потім, стиснувши пальці обох рук у кулачок, виставляють вказівні та середні пальчики, на передостанньому рядочку ворушать пальчиками вверху, і на останній – «ідуть» ними по столу.

Наші пальчики маленькі,

І рівненькі, і гарненькі.

Можемо із пальчиків

Ми зробити зайчика.

Зайчик вушками пряде,

По сніжку гуляти йде!

Вихователь запрошує дітей до мольберта.

- Як ми можемо прикрасити ялинку за допомогою фарб?

Діти висловлюють свої пропозиції.

Вихователь пропонує прикрасити ялинку за допомогою фарби та поролонових тампонів, що залишають яскраві великі відбитки на великій ялинці.

Вихователь демонструє техніку малювання тампоном і коментує свої дії. Нагадує про правила користування обладнанням на столі для малювання.

- Малювати ми будемо ось такими поролоновими тампонами, якими будемо набирати фарбу і ставити ось такі відбитки.

Вихователь під час малювання заохочує дітей до спілкування, запитує у них назви кольорів, підтримує святкову радісну атмосферу. Діти малюють під спокійний музичний супровід.

III. Заключна частина

Вихователь обіграє малюнок дітей, виставляє їх малюнок ялинки у куточку іграшок, хвалить за чудові створені малюнки, за самостійність, акуратність.

Тема: Тюльпани для мами

Мета: поглиблювати знання малюків про зустріч свята 8 Березня, про перші весняні квіти – тюльпани; ознайомити з нетрадиційною технікою малювання – долонькою; закріплювати вміння користуватися фарбою, водою, серветкою; розвивати асоціативно-образне мислення, пізнавальну активність, бажання поєднувати процес малювання з грою; сприяти розвитку індивідуальних творчих здібностей, самостійності, охайності, зосередженості; виховувати впевненість у своїх силах.

Матеріал: аркуш формату А4 з наклеєною вазою для квітів та намальованим стеблом і листям квітки (для кожної дитини); фарби жовтого, червоного кольору; серветки.

Хід заняття

I. Вступна частина

Вихователь читає вірш про маму.

Мама

Ще в колисці немовля

Слово «мама» промовля.

Найдорожче в світі слово

Так звучить у рідній мові:

Мати, матінка, матуся!

Мама, мамочка, мамуся!

Називаю тебе я,

Рідна ненечко моя!

(В. Гринько)

Психогімнастика «Мамі посміхаємось»

Ой,ладки,лади,

(Діти плескають у долоньки.)

Не боїмося ми води.

(Розводять руки в сторони долоньями вгору.)

Ми часто умиваємось,

(Гладять свої щічки.)

Мамі посміхаємось!

(Опускають руки і посміхаються.)

- Навесні навіть природа радіє святу мам і дарує перші квіти.

- Погляньте на квіти у вазі. Вони вам відомі? *(Тюльпани)*

II. Основна частина

- Для наших мам зробимо дарунки – намалюймо тюльпани у вазі.

Спостереження за тюльпанами у вазі

Мета: розвивати інтерес до перших весняних квітів; виховувати бережне ставлення до них; ознайомити з квітами тюльпана; учити помічати красу квітки.

- Що змінилося у нас у групі? *(З'явилися квіти у вазі.)*
- Можливо, хтось знає, як називаються ці квіти? *(Тюльпани)*
- Якого кольору в них квітка? Вона велика чи мала?
- Яке стебло у квітки? *(Товсте, гладеньке, довге...)*
- Яке листя у тюльпана? *(Велике, широке, зелене...)*
- Де зазвичай цвітуть тюльпани? *(На квітнику)*
- Так, тюльпани ростуть на квітнику, але розквітнуть згодом, коли буде! більше тепла. А ці тюльпани я купила у квітковому магазині, щоб вони порадували нас своєю красою сьогодні.

Червоні тюльпани

Сама я садила тюльпани в саду,

Я з ними сьогодні по вулиці йду,

Тримаю під сонечком їх у руці:

Червоні тюльпани, немов прапорці.

(М. Познанська)

- Діти, ходімо у нашу художню майстерню і підготуємося до малювання.
- Сідайте на стільчики за столи.
- Підготуємо наші пальчики до роботи.

Пальчикова гра

Один, два, три, чотири, п'ять – вийшли пальчики гулять,

Пішли пальчики гуляти –

Разом весело їм грати.

(Долоньки перед собою, пальчики згинати й розгинати.)

Обернулися, посміхнулися

(Обертальні рухи кистями рук.)

І в кулачки згорнулися.

(Стискають руки в кулачки.)

Ось такі вправнесенькі,

Пальчики малесенькі,

Кулачки дружнесенькі!

(Постукати кулачком об кулачок.)

- Молодці, тепер ваші руки готові до роботи.

- Ваша долонька з міцно стуленими пальцями схожа на тюльпан.

- Сьогодні я пропоную вам незвичайний спосіб малювання квітки – малювання долонькою. Для цього потрібно обрати той колір фарби, що вам більше подобається, нанести фарбу шматочком поролону на долоньку і зробити відбиток на стеблі квітки у вазі. Після відбитку слід витерти долоньку серветкою.

Вихователь під час малювання допомагає за потреби, підтримує творчі прояви дітей щодо вибору кольору фарби, спонукає до спілкування, перевіряє, чи акуратно діти користуються обладнанням на столі, як вони розміщують долоньки на аркушах.

Діти малюють під спокійний музичний супровід.

III. Заключна частина

Вихователь обіграє малюнки дітей, готує виставку дитячих робіт, оцінює виразність зображення.

Заняття з ліплення

Тема: Печиво для гостей

Мета: залучати малюків до мистецтва, учити бачити красу навколишнього світу; учити передавати форму в ліпленні, ліпити предмети простої форми (кульки) за допомогою дій – відривання, скочування, сплющування, витягування, проробляючи деталі пальчиком чи стекою, відтворюючи форму предметів та, образів довкілля; закріплювати знання назв матеріалу та інструментів, використаних на занятті; розвивати вміння виділяти форму, розмір, колір, просторове відношення предметів, створювати найпростіші композиції; формувати розуміння ігрових завдань дорослого та володіння способами їх розв'язання; збагачувати та посилювати враження дітей від образотворчої діяльності поетичним словом і музикою; стимулювати до створення виразного образу, супроводжуючи його відповідними рухами та висловлюваннями; виховувати дбайливе ставлення до матеріалів та інструментів, до виробів, створених власноруч.

Матеріал: лялька кухар або картина «Кухар»; солоне тісто; дощечки; стеки; серветки.

Хід заняття

I. Вступна частина

Вихователь загадує дітям загадку.

Хто варить і смажить, готує як слід,

Сніданок, вечерю і, звісно, обід,

На діток слухняних, звичайно, чекає,

Смачненькими стравами всіх пригощає? (*Кухар*)

- Хто це?

- На яке слово схоже слово *кухар*? (*Кухня, куховарити*)

- Що робить кухар? (*Варить суп, борщ, кашу, компот.*)

- Які страви готує кухар? (*Нарізає салати, смажить котлети, пече пиріжки.*)

Смачний у кухаря пиріг,

Чудова каша манна.

Він дбає про здоров'я всіх –

Йому подяка й шана!

II. Основна частина

- Пограймо в кухарів!

- Наші іграшки хочуть мати печиво для гостей.

- Зліпімо печиво – частування для гостей іграшок.

- Сьогодні маємо тісто, з якого ми ліпитимемо різне печиво.

- Діти, для роботи з тістом нам слід знати та виконувати правила: підкотити рукава, працювати на дощечці (або клейонці), не розкидати шматочки тіста, мити руки після ліплення.

- Підготуймо наші пальчики до роботи!

Пісня-гра «Калачі»

Я печу, печу, печу (*«Місити тісто».*)

Діткам всім по калачу. (*«Ліпити калачі».*)

Зверху маком потрушу, (*«Сипати мак».*)

В піч гарячу посаджу. (*«Садити в піч».*)

Випікайтесь, калачі, (*«Заглянути в піч».*)

У натопленій печі!

Будем Васю, Олю, Нату

Калачами частувати! (*Простягнути руки вперед.*)

– Візьміть собі той шматочок тіста, що подобається найбільше.

– Пограйте з тістом: потримайте його в долоньках, розімніть.

Мішу, мішу тісто,

Саджу в піч на місце,

Печу, печу коровай!

Тільки дрова подавай!

- Ми розділимо тісто на два шматочки – великий і маленький (*більший шматок тіста – для більшого печива, менший – для меншого*). Кожен шматочок тіста ми скатаємо коловими рухами долоньок у кульку та розплющимо її між долоньками – отримаємо кругле печиво. Прикрасьмо печиво стеками або пальчиками.

Діти ліплять під спокійний музичний супровід.

За потреби вихователь може брати руки дитини і виконувати дії з тістом її руками, коментуючи рухи. Він стежить, щоб діти не квапилися, не губили тісто, розкочували його між долоньками, розплющували між долоньками, прикрашали печиво. Вихователь заохочує дітей до самостійних дій, підбадьорює їх, стимулює мовленнєве спілкування під час роботи.

III. Заключна частина

- Іграшки дякують вам, тепер їм буде чим частувати гостей.

Дидактична гра «Дружне чаювання»

Мета: учити дітей розуміти назви посуду (*чашки, чайник, чайні ложки, блюдця...*), деякі дії (*посади, пригощай, дай попити*); учити сервірувати стіл до обіду; виховувати бережливе ставлення до посуду, культурно-гігієнічні навички.

Матеріал: посуд: чайник, чашки, блюдця, чайні ложки, тарілки з гостинцями, лялька.

Хід гри

Вихователь пропонує дітям пригостити ляльку Оксанку чаєм, але спочатку необхідно накрити стіл для чаювання. Діти називають посуд, ставлять його на стіл, вихователь допомагає їм це зробити. Діти садять ляльку за стіл, ставлять перед нею чашку з блюдцем, тарілку з гостинцями (*печиво, тістечка, цукерки...*), кладуть чайну ложку, наливають чай із чайника. Називають кожний предмет посуду, виконувані дії (*поставити, налити, пригостити, пити, їсти...*).

Тема: Парканчик

Мета: навчати відтворювати образи навколишнього світу; учити передавати форму в ліпленні, ліпити предмети простої форми (палички, ковбаски) за допомогою дій – відривання, розкочування, відтворюючи форму предметів; закріплювати знання назв матеріалу та інструментів, використаних на занятті; розвивати вміння виділяти форму, розмір, колір, просторове відношення предметів, створювати найпростіші композиції; формувати розуміння ігрових завдань дорослого та володіння способами їх розв'язання; збагачувати та

посилювати враження дітей від образотворчої діяльності поетичним словом і музикою; стимулювати до створення виразного образу, супроводжуючи його відповідними рухами та висловлюваннями; виховувати дбайливе ставлення до матеріалів та інструментів, до виробів, створених власноруч.

Матеріал: пластилін; гумові свійські тварини – іграшки; дощечки; серветки.

Хід заняття

I. Вступна частина

Вихователь пропонує дітям пограти у гру «Веселі перетворення». Пропонує зображувати свійських тварин.

Ой, допоможіть мерщій,

Чарівник приходив злий.

Зачаклував усіх малят,

Перетворив на кошенят!

- Де ви, малята-кошенята?

Діти зображують кошенят – нявчать.

Ой, допоможіть мерщій,

Чарівник приходив злий.

Зачаклував усіх малят,

Перетворив на курчат!

- Де ви, малята-курчата?

Діти зображують курчат – пищать.

Гра триває, поки діти зображують тварин.

А тут прийшли до нас звірята

І допомогли малятам:

Чари злі вони прогнали.

Знову наші дітки стали

Не лошата, не ягнята,

А хлоп'ята і дівчата!

Мовленнєва гра «Назви тварин і скажи, хто які звуки видає»

Вихователь виймає з коробки одну із іграшок та запитує, хто це. Після того, як діти назвуть тварину чи птаха, він просить їх відтворити ті звуки, що вона видає. Малюки повинні впізнати півника і покукурікати («Кукуріку!»), корову («Му-у!»), жабку («Ква-ква!»), гусака («Га-га-га!»), кішку («Няв!»), свиню («Хрю-хрю!») тощо. Вихователь спонукає дітей до правильного називання тварин та чіткої вимови звуків у звуконаслідуванні.

II. Основна частина

- Віддячимо малятам-звірятам, щоб вони не заблукали, не загубилися, змайструймо для них парканчик на господарському дворі.
- Я приготувала вам різнокольорові шматочки пластиліну. Кожен із вас нехай обере той шматочок, що йому подобається найбільше.
- Діти, для роботи з пластиліном нам слід виконувати правила: підкотити рукава, працювати на дощечці (або клейонці), не розкидати шматочки пластиліну, мити руки після ліплення.
- Підготуймо наші пальчики до роботи!

Пальчикова вправа

Один, два, три, чотири, п'ять!

(Усі пальчики торкаються великого.)

Вийшли пальчики гуляти.

(Перебирати пальчиками по столу.)

Погуляли, погуляли, іще трошки пострибали.

(Пальці «стрибають».)

Тут став дощик накрапати.

(Стукати пальцями по столу, бажано кожним по черзі.)

Стали пальчики тікати.

(«Бігти» пальцями по столу.)

- Діти, візьміть свій шматок пластиліну, зігрійте його в долоньках. Від одного великого шматочка слід відщипувати багато маленьких шматочків. З маленьких шматочків розкачуємо між долоньками «тоненькі ковбаски – палички парканчика». Їх викладайте навколо гумових іграшок.

Діти ліплять з пластиліну «ковбаски-палички» під спокійний музичний супровід. За потреби вихователь може брати руки дитини і виконувати дії з пластиліном її руками, коментуючи рухи. Він стежить, щоб діти не квапилися, не губили пластилін. Вихователь заохочує дітей до самостійних дій, підбадьорює їх, стимулює мовленнєве спілкування під час роботи.

III. Заключна частина

Вихователь аналізує виконання завдання.

- Молодці, усі впоралися із завданням, тепер ніхто із тварин не загубиться!
- Допоможемо Олесі добудувати паркан!
- У Миколки міцний парканчик, ніхто з тварин не загубиться.

Заняття з аплікації

Тема: Гірлянда для ялинки

Мета: продовжувати ознайомлювати дітей з облаштуванням свят – прикрашанням ялинки до Нового року; учити наклеювати готові форми (трикутники і прямокутники), чергуючи їх за формою та обираючи самостійно колір; навчати користуватися в аплікації клеєм-олівцем, наносити клей на зображення, прикладати зображення намащеною клеєм стороною до паперу, наклеювати зображення предметів на папір, придавлюючи його долонею і розгладжуючи серветкою; закріплювати просторове орієнтування («вище», «нижче», «праворуч», «ліворуч»); розвивати вміння розрізняти поняття («колір», «форма»); розвивати дрібну моторику, творчу уяву, асоціативну пам'ять, мислення; сприяти розвитку самостійності; виховувати цікавість до занять з аплікації.

Матеріал: 1\4 листа ватману або шпалер з намальованою ялинкою; різнокольорові (основні кольори) прапорці (різної форми – трикутні та прямокутні) для однієї підгрупи дітей; з двостороннього паперу (по 2-3 шт. для кожної дитини); клей-олівець (для кожної дитини); серветки.

Хід заняття

I. Вступна частина

Вихователь. Діти, яка зараз пора року? (*Зима*) Як лагідно ми називаємо зиму? (*Зимонька*). Так, зимонька. Адже зима – це не тільки холод і мороз, а ще веселі зимові розваги та чудові свята. Незабаром настане одне з найулюбленіших зимових свят. Що це за свято?

Все прикрашене красиво,

Ніби жде якогось дива,

Діти радісно сміються,

Скрізь ялинки продаються –

Це, малята, на поріг

Скоро ступить... *(Новий рік)*.

- У нас є у групі ялинка.

- Як ми будемо готувати ялинку до новорічного свята? *(Прикрашати)*

- Як називають прикраси, якими прикрашають ялинки? *(Ялинкові)*

II. Основна частина

- Прикрасьмо гірляндою з прапорців ялинку для наших іграшок до свята Нового року.

- Ходімо у нашу художню майстерню.

- Розгляньте ялинку на малюнку. Вона без гірлянди, тільки ниточки для прапорців видно. Вам потрібно почергово наклеїти на ниточки гірлянди, прапорці: трикутний, прямокутний, будь-якого кольору.

Вихователь демонструє малюкам, як спочатку приклеїти перший прапорець на початку нитки, як слід наносити на форму клей спеціальним олівцем, намазувати його від центра до країв рівномірно, прикладати намащеною стороною до аркуша паперу, придавлювати його долонею і розгладжувати серветкою. Вихователь допомагає кожному малюкові або спонукає його до самостійного вибору форми та кольору прапорця. Діти називають форму, колір.

Діти працюють під музичний супровід.

III. Заклучна частина

- Молодці! Ми гарно прикрасили ялинку гірляндою з різнокольорових прапорців.

Тема: Збери пірамідку

Мета: продовжувати ознайомлювати дітей з іграшками; ознайомити з різноманітними кольорами у навколишньому світі; навчати дітей прийому аплікації: наносити клей на зображення, прикладати зображення намащеною клеєм стороною до паперу, наклеювати зображення предметів на папір, придавлюючи його долонею і розгладжуючи серветкою; закріплювати просторове орієнтування у розташуванні елементів пірамідки («вище», «нижче», від великої до маленької, знизу догори); розвивати вміння розрізняти поняття («колір», «форма»); розвивати дрібну моторику, творчу уяву, асоціативну пам'ять, мислення; сприяти розвитку самостійності; виховувати цікавість до занять з аплікації.

Матеріал: лялька Оксанка; іграшки до загадок; різнокольорові (основні кольори) пірамідки; різнокольорові смужки-кільця двостороннього паперу (по 2-3 шт. для кожної дитини); 1\3 аркуша паперу (для кожної дитини); поролон для клейстеру; клейстер з борошна або крохмалю; серветки.

Хід заняття

I. Вступна частина

Вихователь. Лялька Оксанка принесла коробку з іграшками, пропонує їх відгадати за загадками.

Плига, плига цілий день,
Через лаву, через пень,
Через кущ і через квіти.

Що за іграшка це, діти? (*М'яч*)

Я в барлогу взимку спав,
Мед із вуликів збирав.
Бант на шию пов'язали

І до іграшок поклали.

Вайлуватий та м'який.

Відгадай, хто я такий? (*Плюшевий ведмедик*)

Начебто усе на місці:

І спідничка, і намисто,

Руки, ноги, голова,

Тільки жаль, що не жива. (*Лялька*)

II. Основна частина

Дидактична гра «Якої іграшки не стало?»

Вихователь пропонує дітям правильно називати всі предмети-іграшки, звертати увагу на те, які іграшки зникають.

- У коробці залишилися деталі якоїсь іграшки.
- Що це може бути за іграшка? (*Пірамідка*)
- Хто може зібрати пірамідку?
- Як ти збирав пірамідку, ... (*ім'я дитини*)?
- Вам подобається збирати пірамідки?
- З чого складаються пірамідки? (*З кілець різного розміру і кольору*)
- Як потрібно складати пірамідку? (*Від великого до маленького кільця*)
- Зберімо багато пірамідок і подаруймо Оксанчиним друзям!
- Підійдіть до столів художньої майстерні, розгляньте обладнання для роботи.
- Підготуйте пальчики до роботи!

Пальчикова вправа «Іграшки»

На полиці дружно в ряд

Різні іграшки стоять.

(Труть долоні одна об одну.)

Пірамідка, Буратіно,

І веселий Цибуліно,

Котик є, що любить кашу,

І, звичайно, лялька Маша.

(Загинають пальчики по одному, починаючи з великого.)

Один, два, три, чотири, п'ять!

(Розгинають пальчики.)

Допоможем нашим діткам

Іграшки порахувать.

(Діти плескають у долоньки.)

- Кожен із вас буде збирати «пірамідку» із різнокольорових смужечок-кілець та наклеїть її на аркуш паперу.

Вихователь демонструє малюкам, як спочатку викласти «пірамідку» із різнокольорових овалів різного розміру (найбільший овал унизу, найменший – вгорі), як слід наносити на форму клейстер (розмазувати клейстер від центра до країв рівномірним шаром), прикладати намащеною стороною до аркуша паперу, придавлювати його долонею і розгладжувати серветкою.

Вихователь допомагає кожному малюкові. Діти називають форму, колір, величину.

Діти працюють під музичний супровід.

III. Заключна частина

- Молодці, тепер маємо багато пірамідок!

Заняття з конструювання

Тема: «Вежа для кішечки».

Мета: Вчити будувати вежу з кубиків, накладати кубик на кубик. Розвивати дрібну моторику. Вчити утримувати увагу. Активізувати пасивний і активний словник дітей (візьми, зроби, постав будинок, посади кішечку на будиночок, мяу-мяу). Виховувати охайність (вчити складати кубики в коробку).

Матеріал: Кубики одного розміру на кожную дитину, іграшка - кішка.

Хід заняття

I. Вступна частина

Стук в двері. Вихователь заглядає за двері. В гості прийшла кішечка і розповідає дітям історію, як вона пішла гуляти і заблукала, втратила свій будинок.

В.: Діти мені дуже шкода кішечку, а вам?

Відповіді дітей: Так, шкода, дуже шкода .

В.: Як же нам бути? Допоможемо кішечці?

Д.: Так, допоможемо.

В.: Що б кішечка знайшла свій будинок, їй потрібно залізти дуже високо. Давайте побудуємо вежу.

II. Основна частина

На очах у малюків будуую вежу в уповільненому темпі, коментуючи при цьому свої дії: «Кубик на кубик, і ще кубик».

В.: Вот какая вийшла висока башня. Поставимо нагорі вежі кішечку.

Читаю віршик: «Хто на вежі сидить,

І на нас з тобою дивиться?

Няв, няв –

Хто пищить,

Няв-няв говорить ».

Показ дій. Паралельна споруда. Я будую, а діти мені наслідують.

Беру кубик пропоную дітям взяти такий же: «У мене кубик і у вас кубик. Покладіть кубик на стіл. Візьміть ще кубик. Покладіть кубик на кубик ». Якщо у дитини не виходить, використовую прийом «Рука в руці». Кладу свою долоню на руку малюка, допомагаючи йому з вгорі обхопити кубик і поставити кубик туди, куди потрібно за завданням.

III. Заклучна частина

В.: Які високі і красиві вежі у дітлахів. Ось які молодці! Кішечка з башточок обов'язково побачить свій будинок.

Обігрування будівель.

- А ми з дітками знаємо про тебе пісеньку Заспіваймо для кішечки? (Діти співають пісеньку)

В.: Малята, кішечка дякує вам за допомогу. Побіжіть вона до своїх кошенят.

До побачення, кішечка (Діти прощаються з кішечкою)

Тема: «Літак»

Мета: Удосконалювати вміння знаходити і показувати основні деталі: кубик, цеглинка. Формувати вміння виконувати будівництво літака самостійно за зразком. Розвиток логічного і просторового мислення, уяви, дрібної моторики, розширення словникового запасу: літак, крила, хвіст, ніс.

Матеріали: по 2 цеглинки, з 1 трикутній призмі, по 1 кубіку на кожну дитину, ноутбук, малюнки - літаки 8 штук, птах, диск, конструктор ЛЕГО.

Хід заняття

I. Вступна частина

Вихователь: Малята, подивіться, хто до нас прилетів?

Діти (птах)

Вихователь: Діти привітайтеся з папугою. Назвіть, як вас звать.

Діти (вітаються і називають свої імена)

Вихователь: Діти подивіться який гарний папуга, а що це у нього? (Показує на крило, хвіст, дзьоб)

Діти: (Крила, хвіст, голова, дзьоб)

Вихователь: Діти, а що робить птах в небі?

Діти (літає)

Вихователь: Скажіть, а що ще в небі високо - високо літає і гуде у-у-у-у?

Діти (літак)

Вихователь: Папуга, що ти приніс нам? пошту? (Показує диск заховано під крило птиці). Діти що це таке? Як нам дізнатися, що там на диску?

Діти (показують вставити в комп'ютер)

II. Основна частина

Вихователь: Що на зображенні? (Демонстрація презентації із зображенням літаків і гвинтокрила)

Діти (Літак)

Вихователь: Літаки бувають різні. (Перегляд презентації різнокольорових літаків). Яким кольором літак?

Діти (червоний, жовтий, синій, зелений)

Вихователь: Літаки літають високо - високо в небі, а гвинтокрил низько.

Вихователь: Папуга зроби разом з дітьми розминку.

Физкультминутка «Тренування»

Раз - ліворуч, два - праворуч,

Три - догори, чотири - донизу. (Подивитися вліво. Подивитися вправо).

А тепер по колу дивимося, (кругові рухи: ліворуч - вгору - направо - вниз - вправо - вгору - вліво - вниз).

Щоб краще бачити світ.

Вихователь: Покажемо папузі, які у нас в групі є літаки?

Діти шукають іграшкові літаки; і знаходять конверт з картинками великих і маленьких літаків.

Настольно - друкована гра «Літаки прилетіли» (розклади великі літаки на один аеродром, а маленькі літаки на інший аеродром)

Вихователь: Покажіть папузі, що у літака є?

Діти (крила, ніс, хвіст)

Вихователь: А ви хочете побудувати свої літаки? З чого ми можемо побудувати літаки?

Діти (Так; Кубики)

Вихователь: Подивіться, що у нас на столі? Дерев'яні та пластмасові кубики, конструктор ЛЕГО. Давайте разом побудуємо літаки. Нам необхідні призми, цеглинки і кубики. Одна цеглинка буде салоном, інша цеглинка – крила, трикутна призма буде у нас носом, а кубик хвостом у літака. Подивіться, який у мене літак. Побудуйте свої літаки.

Діти обирають, з чого їм побудувати свої літаки)

III. Заклучна частина

Вихователь: Папузі дуже сподобалися ваші роботи. Молодці, у вас чудові літаки. Давайте покажемо папузі, як граємося в літаки.

Діти (надягають атрибути, беруть іграшкові літаки)

Рухлива гра «Літак»

Літаки загули,

Літаки полетіли,

На галявину тихо сіли. (При повторній грі, діти дружно обіймають папугу)

І знову полетіли, полетіли.

Вихователь: Дякую, діти за гру. Хто до нас прилітав? Що ми дивилися? Що шукали? Що ми сьогодні з вами змайстрували?

Діти (птах, літаки, будували літак і грали)

Вихователь: Спасибі нашому папузі і відпустимо його, і помахемо рукою. До побачення.

Протокол № 5

Назва методики: «Клубочки ниток» (контрольний експеримент)

Вікова група: I молодша «А»

№ з\п	П.І. дитини	Критерії сформованості зображувальних умінь і навичок				Загальний рівень
		Технічні уміння і навички	Опанування формоутворюючими рухами	Самостійність виконання роботи	Зацікавленість	
1	Кирило Б.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	3 (В)	Середній
2	Ліза Б.	3 (В)	3 (В)	2 (С)	3 (В)	Високий
3	Арсеній В.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
4	Стас Є.	2 (С)	1 (Н)	2(С)	2 (С)	Середній
5	Саша Є.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
6	Артем З.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
7	Настя І.	3 (В)	3 (В)	3 (В)	3 (В)	Високий
8	Неоніла К.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	3 (В)	Середній
9	Єгор К.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
10	Іван К.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
11	Настя П.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
12	Владік П.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
13	Артем Р.	3 (В)	3 (В)	3 (В)	3 (В)	Високий
14	Сашко С.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
15	Данило Ч.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
16	Ліза Т.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
17	Аріна Ф.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький
18	Артем Ф.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
19	Данило Х.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
20	Ігор Ш.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький

Протокол № 6

Назва методики: «Клубочки ниток» (контрольний експеримент)

Вікова група: I молодша «Б»

№ з\п	П.І. дитини	Критерії сформованості зображувальних умінь і навичок				Загальний рівень
		Технічні уміння і навички	Опанування формоутворюючими рухами	Самостійність виконання роботи	Зацікавленість	
1	Аліна Б.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
2	Сашко Г.	2 (С)	2 (С)	1 (Н)	2 (С)	Середній
3	Даня Г.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
4	Микита Є.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
5	Сося З.	3 (В)	3 (В)	3 (В)	3 (В)	Високий
6	Аліса К.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
7	Олег М.	2 (С)	2 (С)	1 (Н)	2 (С)	Середній
8	Катя М.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
9	Карім О.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
10	Оля С.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
11	Кирило Л.	2 (С)	2 (С)	1 (Н)	2 (С)	Середній
12	Таня Н.	3 (В)	3 (В)	2 (С)	3 (В)	Високий
13	Маша О.	3 (В)	3 (В)	3 (В)	3 (В)	Високий
14	Уля П	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
15	Вова Ш.	1 (Н)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
16	Данило Р.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
17	Мілана С.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
18	Дарина Ф.	2 (С)	2 (С)	1 (Н)	2 (С)	Середній
19	Катя Х.	3 (В)	3 (В)	2 (С)	3 (В)	Високий
20	Алія Я.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький

Умовні позначки:

3 бали - високий,

2 бали – середній,

1 бал – низький рівень.

Протокол № 7

Назва методики: Діагностика умінь і навичок з ліплення (за Т.С. Комаровою)
(контрольний експеримент)

Вікова група: I молодша «А»

№ з\п	П.І. дитини	Критерії умінь і навичок				Загальний рівень умінь, навичок
		Знає, що з глини можна ліпити	Вміє ліпити ковбаску прямим рухами долонь	Вміє ліпити з глини коловими рухами рук предмети округлої форми	Вміє ліпити з глини ковбаску прямими рухами долонь і з'єднувати її в кільце методом прищипування.	
1	Кирило Б.	С	Н	Н	Н	Низький
2	Ліза Б.	В	В	С	В	Високий
3	Арсеній В.	С	С	С	С	Середній
4	Стас Є.	Н	Н	Н	С	Низький
5	Саша Є.	Н	Н	Н	Н	Низький
6	Артем З.	В	С	С	С	Середній
7	Настя І.	В	В	В	В	Високий
8	Неоніла К.	С	С	С	В	Середній
9	Єгор К.	Н	Н	Н	Н	Низький
10	Іван К.	С	С	С	С	Середній
11	Настя П.	Н	Н	Н	Н	Низький
12	Владік П.	Н	Н	Н	Н	Низький
13	Артем Р.	В	С	С	С	Середній
14	Сашко С.	С	С	С	С	Середній
15	Данило Ч.	Н	Н	Н	Н	Низький
16	Ліза Т.	С	В	С	С	Середній
17	Аріна Ф.	Н	Н	Н	С	Низький
18	Артем Ф.	С	С	С	С	Середній
19	Данило Х.	Н	Н	Н	Н	Низький
20	Ігор Ш.	С	С	С	С	Середній

Протокол № 8

Назва методики: Діагностика умінь і навичок з ліплення (за Т.С. Комаровою)
(контрольний експеримент)

Вікова група: I молодша «Б»

№ з/п	П.І. дитини	Критерії умінь і навичок				Загальний рівень умінь, навичок
		Знає, що з глини можна ліпити	Вміє ліпити ковбаску прямим рухами долонь	Вміє ліпити з глини коловими рухами рук предмети округлої форми	Вміє ліпити з глини ковбаску прямими рухами долонь і з'єднувати її в кільце методом прищипування.	
1	Аліна Б.	Н	Н	Н	Н	Низький
2	Сашко Г.	С	С	С	С	Середній
3	Даня Г.	В	В	В	С	Високий
4	Микита Є.	С	В	С	С	Середній
5	Соня З.	В	В	В	В	Високий
6	Аліса К.	С	С	С	С	Середній
7	Олег М.	С	С	С	С	Середній
8	Катя М.	С	С	С	Н	Середній
9	Карім О.	С	С	С	С	Середній
10	Оля С.	Н	Н	Н	Н	Низький
11	Кирило Л.	С	С	Н	С	Середній
12	Таня Н.	В	В	В	В	Високий
13	Маша О.	В	В	В	В	Високий
14	Уля П	С	С	С	С	Середній
15	Вова Ш.	С	С	С	С	Середній
16	Данило Р.	Н	Н	Н	Н	Низький
17	Мілана С.	С	В	С	С	Середній
18	Дарина Ф.	С	С	С	Н	Середній
19	Катя Х.	С	С	С	Н	Середній
20	Алія Я.	Н	Н	Н	С	Низький

Семінар-практикум для батьків дітей раннього віку

Тема: «Використання нетрадиційних методик малювання з дітьми раннього віку в сімейному вихованні».

Завдання:

- створення творчої спілки матері (батька) і дитини на ранніх етапах дитячого творчого розвитку;
- надати батькам унікальну можливість дізнатися, як дитина бачить світ, подивитися її малюнки, взяти участь в спільній творчості;
- навчити батьків разом з дітьми радіти їх нових відкриттів і відкривати цей світ з нових сторін;
- залучити батьків до виховно-освітнього процесу;
- розвивати у дітей дрібну моторику пальців рук на заняттях з образотворчої діяльності та будинки;
- створити необхідний емоційний настрій і позитивний мотив діяльності;

Хід семінару

1 частина: Теоретична. «Розвиток творчих здібностей дітей раннього віку в образотворчій діяльності».

Прищепити дитині любов до малювання – це означає показати їй чудовий шлях до самовираження через творчість. Не кажучи вже про те, що це заняття допоможе назавжди вирішити проблему вільного часу, розвине пам'ять, спостережливість і фантазію.

Навчати дітей малюванню можна відразу після 1-го року і навіть раніше.

У дітей перших років життя активно працює права півкуля мозку, ліва ж тільки починає включатися в роботу. А права півкуля більш художня, ніж «логічна». Крім того, і це дуже важливо, діти ще не настільки добре володіють мовою, щоб висловити свої почуття, переживання, страхи і ставлення до навколишнього світу. У цьому їм і допомагає малюнок.

Діти досить рано опановують олівці, ручки, фломастери. Однорічні малюки азартно креслять, чиркають на всьому, що трапиться їм під руку.

Відкривши таємницю «чарівних паличок», які залишають різнокольорові лінії, діти починають відчувати їх можливості всіма доступними способами. Це важливий попередній етап, репетиція. Труднощі справжнього періоду дитячої творчості для батьків полягає в тому, що маленькі художники поки що не знають обмежень. Їх кольорові каракулі можна побачити де завгодно: на одязі, на стінах, скатертини, в зошитах старших братів і сестер.

Саме тому мамам і татам потрібно запастися терпінням. Будь-які обмеження, які встановлюють дорослі, часто сприймаються дітьми як заборона: «не можна малювати на стіні» вони розуміють як «не можна малювати». Тому на перших домашніх уроках маленький художник повинен засвоїти правило: малювати на папері набагато цікавіше, ніж на чому-небудь ще. Згодом ви можете запропонувати їй і інші матеріали (полотно, картон, кераміку), але для початку великий білий аркуш – ідеальний плацдарм для експериментів. Не обов'язково стежити за тим, щоб дитиною в цьому віці було досягнуто точна подібність з реальними предметами. 1-3-річний малюк тільки знайомиться з квітами і фарбами, і завдання дорослих – показати йому їх різноманітні можливості: олівець і пензель можуть малювати пряму лінію, а можуть залишати плавні хвилі, гострі блискавки, кучеряві закарлюки. Яскраві кольорові плями, які робить пензлик, самі по собі гарні. Якщо якісь з них нагадують вам тварина або ще щось, можна показати дитині чудове перетворення жовтої плями на курч, зеленої на крону дерева, блакитної – на хмару, з якої накрапає дощ.

ІДЕЯ: Щоб не обмежувати творчість справжнього живописця рамками форматного листа, розстеліть на підлозі великий аркуш паперу (можна використовувати також чисту сторону старих плакатів, шпалер і календарів), за яким можна повзати і малювати каракулі будь-якого розміру.

Для експериментів з фарбами можуть стати в нагоді найнесподіваніші речі: катушки від ниток, гумки, пробки – (їх можна використовувати в якості печаток), шматочки поролону, старі зубні щітки, пір'ячко.

Для спільних занять матері і дитини необхідна наявність добре обладнаної кімнати, де є не тільки умивальник, а й душ. Пензлик дитині дається після року. З цього часу, чим більше дитина буде працювати з пензлем, восковими крейдою і фломастерами, тим краще її рука буде підготовлена до листа. Всі роботи слід складати в окремі папки, що дозволить в подальшому досліджувати динаміку творчого розвитку дітей.

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

- Перед початку занять бажано дати можливість дітям проявити себе творчо. Якщо дитина ніколи не малював фарбами, їй буде потрібний час (3-4 заняття), щоб зрозуміти, як це робити, навчитися самостійно вибирати колір, малювати можна пензлем, а ще краще – пальцями, якщо малюк цього хоче.
- Необхідно постійно звертати увагу дітей на колір, форму, розміри зображуваних предметів.
- Заняття добре проводити під тиху спокійну музику (краще класичну).
- Водою бажано не користуватися. Краще мати пензлики в кількості, яка відповідає кількості використовуваних в роботі фарб.
- Необхідно виробити у дитини повагу до своїх робіт. Для цього можна організувати виставку малюнків.
- Останнє і найголовніше - частіше хваліть малюка!

ПЕРЕЛІК ПРЕДМЕТІВ, НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ:

- фартух або спецодяг для проведення занять (стара чоловіча сорочка, відрізати манжети і вставити гумку);
- воскові крейди;
- кольорові товсті олівці для маленьких дітей, їх діаметр приблизно в 2 рази більше, ніж у звичайних олівців.
- папір для малювання, кольоровий папір, кольоровий картон;
- клеючий олівець;
- трафарети різних фігур геометричних форм для підготовки матеріалу до аплікації;
- ватман для занять живописом;

- гуаш 6 кольорів (дитяча, нетоксична);
- пензлики - щетина № 16, 24, 20. (згори на пензлик для безпеки можна надіти соску).

ПРО ЩО ТРЕБА ПАМ'ЯТАТИ БАТЬКАМ:

Не думайте, що, прийшовши до дитячого садка, дитина відразу навчиться малювати красиві пейзажі, особливо це стосується ваших дітей, тобто період від 2 до 3 років. В даному віці на заняттях з образотворчої діяльності у дітей формуємо уявлення про те, що олівцями, фарбами малюють, а з пластиліну можна ліпити. Вчимо малювати дітей різні лінії (довгі, короткі, вертикальні, горизонтальні, похилі). Вчимо правильно тримати пензлик за залізний наконечник - трьома пальцями. Набирати на кисть фарбу, вмочуючи її всім ворсом в баночку, знімати зайву фарбу об край баночки. Формуємо правильну позу при малюванні (не нахилитися над листом занадто низько).

КОЖНА ДИТИНА ЧЕКАЄ ПОХВАЛИ:

Хваліть юного Репіна за старанність, а не за геніальність виконання малюнка, щоб у нього не склалося хибне ставлення до робіт інших дітей через завищену самооцінку.

НЕ РОБІТЬ З МАЛЮВАННЯ КУЛЬТУ:

Дитина не повинна просиджувати за мольбертом увесь вільний час, навіть якщо вона володіє неабиякими здібностями. Чергуйте малювання з рухливими іграми на свіжому повітрі і іншими, не менш цікавими заняттями.

НЕ ПЕРЕБОРЩІТЬ З КРИТИКОЮ:

Якщо вже відомі художники болісно ставляться до невдач, то що говорити про дітей. Критикуючи, постарайтеся не зачепити самолюбства художника-початківця. А краще ні в якому разі не порівнюйте роботу свою дитину з тим, що намалювали інші діти. Тим самим ви травмуєте особистість малюка, створите ситуацію неуспіху.

СТВОРЮЙТЕ УМОВИ:

Якщо дитина захоче відвідувати художню студію або вступити до спеціального училища, забезпечте її хорошими робочими матеріалами, спеціальними книгами і посібниками.

А найголовніше, маючи з дітьми, дотримуйтеся золотого правила: малюйте від простого до складного!

Малюйте те, що вміє дитина, що не вимагає поки спеціальних навичок. Рухайтеся від простого до складного, не перевантажуйте малюнок зайвими деталями.

ДЕ І ЧИМ МОЖНА МАЛЮВАТИ?

- Під час прогулянок не втрачайте можливість використовувати будь-яку рівну і чисту поверхню. Взимку малюйте паличкою на снігу, влітку - на мокрому піску, асфальті.

МАЛЮВАТИ МОЖНА: на м'ятому папері і зім'ятим папером; долонькою; пальчиками, свічкою, пластиліном, видувати трубочкою, вушними паличками, щетинистою пензлем, тонкою гострою паличкою (графіка) і навіть скотчем.

НАЙГОЛОВНІШЕ, ЩОБ У ВАС, БАТЬКІВ, БУЛО ВЕЛИЧЕЗНЕ БАЖАННЯ ТВОРИТИ РАЗОМ З ДИТИНОЮ!

2 частина: Практична з батьками.

Батькам розповідали, які навички і вміння отримують діти раннього віку на заняттях з образотворчої діяльності, які з цих навичок батьки можуть закріплювати з дітьми вдома (вміння тримати кисть, орієнтуватися на аркуші паперу, малювати прямі лінії, використовувати вміння малювати свічкою, пальчиками).

Завдання 1 «Чарівний малюнок» (малювання свічкою). Батькам пропонується аркуш паперу і свічка. Спочатку вони завдають лінії або зображення предмета, потім за допомогою акварелі покривають лист фарбою.

Завдання 2 «Малювання патичком» (малювання голок у їжака). Батькам пропонується контур їжака з намальованою мордочкою, але без голок. За допомогою стусана (або ватної палички, або шматочка поролону,

прикріпленого до дерев'яній паличці) батьки завдають чорно-сірі плями на тіло їжачка, зображуючи голки.

3 частина: Практична батьки і дітьми.

Знайомлячись з нетрадиційними техніками малювання, малюки разом з батьками експериментують. Пізнаючи властивості і якості різноманітних матеріалів, дорослі і діти створюють ситуацію вільного вибору так необхідну в творчій діяльності.

Вихователь пропонує малюкам відправитися в подорож за порами року. Перша зупинка - літо.

Завдання 1: «Намалюємо доріжки для машин» (малювання прямих горизонтальних ліній). На аркуші паперу зліва намальовані машини. Малюкам з допомогою товстого маркера пропонується намалювати дорогу для машини. Батьки допомагають малюкам.

Після літа настає красуня осінь.

Завдання 2: «Різнобарвні листочки» (малювання пальчиками листочків на деревах). На аркуші паперу намальований стовбур дерева без листя. Діти гуашовими фарбами пальчиком малюють різнокольорові осінні листя на гілках, в повітрі і на землі. Батьки допомагають, потім витирають дітям пальчики вологою серветкою.

Осінь пройшла, подув сильний холодний вітер, і настала зима.

Завдання 3: «На ганок, на лужок випав біленький сніжок» (малювання патичком падаючого снігу). Лист тонированной паперу із зображенням дерева і кучугури. Діти за допомогою патичка і білої гуашеві фарби наносять білі плями на аркуш паперу.

В кінці семінару влаштовується виставка дитячих і дорослих робіт, діти милуються ними.

Консультація для вихователів «Значення образотворчої діяльності для розвитку дітей раннього віку»

Світ краси відкривається дітям раннього віку через органи чуття, «сенсорні канали». Під час ознайомлення з навколишнім середовищем дитина використовує всі аналізатори (обмацує, роздивляється, смакує, нюхає, прислухається до звучання), але виділяє при цьому одну, найсуттєвішу властивість, за якою починає поступово ідентифікувати предмет – використовувати його за призначенням.

Особливістю художньо-продуктивної діяльності дітей є синкретичність (ігровий характер) та імпровізаційність: у вільних творчих побудовах діти легко об'єднують різні види мистецтва. Малювання й ліплення у цьому віці стають більш визначеними, мотивованими й результативними. Вони розгортаються на фоні розглядання творів образотворчого мистецтва: живопису, книжкової ілюстрації, декоративного мистецтва (народна іграшка, посуд, предмети побуту), скульптури. Дитина здатна сприймати те, що зображує дорослий у неї на очах. Вона переймається емоційним станом дорослого, який натхненно малює різні образи. Якщо дитина має ранній досвід малювання, у її роботах уже помітний власний стиль: улюблені форми та колірні переваги, які дають змогу виділити її роботу серед малюнків інших дітей. Усі діти зображують одне й те саме: крапки, лінії, карлючки, звивини; наносять плями, мазки. Але кожна виконує це по своєму: обережно прикладає пензлик, весело ляпає ним, торкається кінчиком, упевнено натискує. Її настрій під час художньої діяльності може бути різним. На вибір дитиною кольорової гами впливає навіть погода за вікном. Дитина виражає в малюнку свої життєві враження, переживання, самостверджується, презентує авторитетним дорослим свої досягнення. У дитини виникає особисте ставлення до результатів її зображувальної діяльності.

Завдяки образотворчій діяльності урізноманітнюється та збагачується враження від природних об'єктів, предметів та явищ, рукотворних предметів, творів мистецтва, людей, самої себе та своїх художніх досягнень:

- розвивається уявлення про цілісну художню картину світу;
- розвивається сенсорно-перцептивна та емоційна сфери особистості під час сприймання краси в різних формах її існування;
- пробуджується та розвивається інтерес до естетичних та художніх об'єктів довкілля, художніх матеріалів та дій із ними;
- розвивається самостійність у виборі естетичних та художніх об'єктів довкілля, користуванні художніми матеріалами;
- розвивається образна складова споглядальної та маніпулятивної художньо-естетичної діяльності як передумови образотворчості; пробуджуються естетичні емоції, емоційні реакції на предмети, об'єкти та явища навколишнього світу;
- відбуваються прояви індивідуальності в зображальних діях та ставленні до явищ навколишньої дійсності;
- закладаються основи естетичної культури та культури користування зображальними матеріалами та знаряддям.

Усвідомлюючи важливість отримання дитиною різних вражень для розгортання її образотворчої діяльності, дорослий зосереджується на естетичному сприйманні, формуванні в неї уявлень про красу, пробудженні та вихованні естетичних емоцій, закладанні основ художнього смаку. Дорослий створює навколо дитини розвивальне поліхудожнє сенсорно-збагачене предметно-просторове середовище. Він наповнює його різними за фактурою, кольором, формою, предметами та матеріалами, що можуть викликати цікавість дитини, пробудити її дослідницьку активність; уможливити її саморозвиток, самонавчання. Такими стимулювальними матеріалами є твори мистецтва, створені композиції, обладнання для зображальної діяльності, предмети та інструментарій, підготовлені моделі для сенсорно-моторного розвитку (сенсорні моделі, кольорові та фактурні картки, форми-вкладки, альбоми для розфарбовування, природний матеріал, будівельний матеріал, мозаїка тощо). Дорослий організовує з дитиною спільну художньо-ігрову діяльність. На третьому році життя домінантою в педагогічному спілкуванні стають спільні дії

педагога з дитиною та самостійні дослідження нею художніх матеріалів і технік. Такі дослідження є дуже цінними, оскільки завдяки ним дитина свідомо відкриває для себе певну техніку зображення без прямого втручання дорослого, отримує можливість опанувати зображальну діяльність без зразків та показів з його боку. За допомогою штрихів та кольорових мазків дитина здатна передати деякі явища дійсності (краплі дощу, падолист, сніг). Дорослий ознайомлює дитину з розмаїтістю пластичних матеріалів для ліплення (глина, пластилін, тісто, зволожений пісок, сніг). Під час спільної діяльності вони вивчають їх властивості (пластичність, в'язкість, цілісність, вага, колір, температура) та можливості впливу на ці матеріали.

Під час занять з аплікації педагог ознайомлює дітей з папером як художнім матеріалом та заохочує експериментувати з ним, вивчати способи дій з ним (мнеться, рветься, приклеюється). Діти вчаться створювати зі шматочків рваного і м'ятого паперу (серветок) виразні образи (хмаринки, курчата).

Використовуючи різні техніки (виготовлення ляльок із клаптиків тканини, колаж, флористика, екопластика) дорослий відкриває дитині чарівний світ образотворення. Під час образотворення дитина виражає свій темперамент, риси характеру, уподобання, настрої. Все це виховує любов до краси рідного краю, населеного пункту, країни.

Досвід роботи з дошкільниками показує, що занять з образотворчої діяльності замало, щоб сформувати у дітей технічні навички та вміння, всебічно розвинути творчо активну особистість.

Особливе значення для розвитку творчих здібностей дошкільників, їх ініціативності, самостійності, творчої активності має образотворча самостійна художня діяльність. Вона тісно пов'язана із заняттями, на яких вихователь розв'язує всі образотворчі завдання згідно програми. Чим більший художній досвід дитини, тим багатшою, різноманітнішою і цікавішою стає її образотворча СХД. Якщо заняття з образотворчої діяльності в групі не набули системного, послідовного і розвивального характеру, тоді СХД дітей є бідною, малоефективною, короткочасною і нецікавою. Отже, СХД в групі являється

одним з важливих показників рівня художнього розвитку дітей, дає уявлення про той об'єм навичок, умінь, знань, різноманітних художніх вражень, які діти отримали в результаті проведеної з ними роботи.

Від чого залежить зміст СХД дітей?

Зміст образотворчої СХД дітей в більшості залежить від тематики завдань і змісту занять з малювання, ліплення та аплікації. Часто після заняття діти тут же вмощуються зручно у куточку СХД і продовжують розвивати свій задум у малюнку, ліпці, аплікації. Значно збагачують СХД дітей також література (враження від прочитаного оповідання, вивчення вірша, оціненої моральної ситуації, прослуханої казки, проспіваної пісеньки), свята і розваги, музика, ігри, перегляд ілюстрацій, картин, чи просто спостереження в природі, за діями дітей та дорослих тощо.

У кожній віковій групі дошкільного закладу необхідно обладнати куточки образотворчої діяльності (мистецькі центри, куточки СХД, художні осередки, зони образотворчої діяльності тощо). Добре обладнаний той куточок СХД, у якому діти мають можливість вільно користуватися всіма його матеріалами, атрибутами, обладнанням, і який створює гарний творчий настрій, забезпечує можливість застосовувати практичні уміння і навички дітей, набуті на заняттях.

Куточок СХД варто планувати у такому місці групи, де б діти могли самостійно чи невеликими групами займатися певними видами образотворчої діяльності за власним бажанням. Матеріали куточка повинні мати естетичний вигляд, їх повинно бути в достатній кількості, вони повинні систематично поповнюватися, змінюватися.

Завдання куточка СХД в групі дітей раннього віку:

- 1) підтримувати ініціативу та бажання дітей самостійно добирати художні матеріали, використовувати набуті вміння та навички на практиці.
- 2) дати змогу дітям реалізувати свій інтерес, нахили та можливості, не обмежуючи їх у часі.

Орієнтовне обладнання куточка СХД в групі дітей раннього віку :

- кольорові олівці;
- фломастери;
- папір для малювання;
- пластилін (м'який);
- готові різнокольорові форми для аплікації (викладання): геометричні фігури (кружечки, трикутники, квадрати, прямокутники, овали, кільця, смужки та ін.), квіти, листочки тощо;
- мозаїка.

Увага! Гуашеві фарби використовуються лише на занятті та індивідуальних заняттях.

Варто пам'ятати, що не можна перетворювати самостійну образотворчу діяльність поза заняттями в додаткову ще одну форму роботи з дітьми. Той обсяг знань, умінь та навичок, який визначається програмою з образотворчого мистецтва для дітей раннього віку, є достатнім, і для цього відводяться спеціальні заняття. Не можна перетворювати заняття дітей в куточку СХД на спеціально організовані навчальні заняття. До того ж, образотворча діяльність поза заняттями є необов'язковою для всіх. Займатися нею можуть лише ті діти, які хочуть малювати, викладати, ліпити.

Але особлива вимога до керівництва з боку вихователя: звернути увагу на дитячі роботи, зацікавитися ними, допомогти дитині, оцінити її можливості і результат її роботи, привернути увагу дітей, похвалити.